

Tulosvaroituksen genrenormit ja tuloksenhallinnan yksityistavoite

Millainen on tulosvaroitustiedotteen ja sitä käsittelevän uutisen
intertekstuaalinen suhde?

Ville Punsar

Pro gradu -tutkielma

Suomen kieli

Humanistinen tiedekunta

Helsingin yliopisto

Marraskuu 2019

Tiedekunta/Osasto – Fakultet/Sektion – Faculty Humanistinen tiedekunta		
Tekijä – Författare – Author Ville Punsar		
Työn nimi – Arbetets titel – Title Tulosvaroituksen genrenormit ja tuloksenhallinnan yksityistavoite. Millainen on tulosvaroitustiedotteen ja sitä käsittelevän uutisen intertekstuaalinen suhde?		
Oppiaine – Läroämne – Subject Suomen kieli		
Työn laji – Arbetets art – Level Pro gradu -tutkielma	Aika – Datum – Month and year 2019	Sivumäärä– Sidoantal – Number of pages 58 + 2 liitesivua
Tiivistelmä – Referat – Abstract Tutkielmassa analysoidaan tulosvaroitustiedotteita sekä niitä käsitteleviä uutisia kriittisen genreanalyysin metodologiaan perustuvalla menetelmällä. Tutkielman tavoitteena on selvittää tekstien kokonaisrakenteiden ja kielellisten piirteiden analyysin avulla sitä, millaisia normeja ja yksityistavoitteita tulosvaroituksen lajityyppiin liittyy. Toisaalta tavoitteena on myös kartoittaa tulosvaroitustiedotteen ja -uutisen intertekstuaalista suhdetta tarkastelemalla sitä, millaisia teksti(laji)ketjuja tiedotteet ja uutiset muodostavat. Tutkielman tiedoteaineisto koostuu niistä Helsingin pörssin päälistalle listattujen yhtiöiden tulosvaroituksista, jotka on julkaistu vuoden 2018 ensimmäisellä vuosineljänneksellä. Uutisaineisto sisältää puolestaan kyseisiä tiedotteita käsittelevät Kauppalehden uutiset. Yhteensä analysoitavana on 32 tekstiä: 16 tiedotetta ja 16 uutista. Työssä osoitetaan, että sekä positiivisissa että negatiivisissa tulosvaroituksissa on merkkejä tuloksenhallinnan yksityistavoitteesta eli sellaisista kielellisistä ja viestinnällisistä keinoista, joiden avulla yhtiöt tavoittelevat mahdollisimman myönteistä kuvaa julkisuudessa. Kaikille tiedotteille yhteinen piirre on se, että niissä ei käytetä lainkaan <i>tulosvaroitus</i>-substantiivivia tai <i>varoittaa</i>-verbiä. Tyypillisintä tuloksenhallinta on aineiston valossa kuitenkin negatiivisille tulosvaroituksille, sillä erityisesti niissä pörssiyritykset hyödyntävät tulosvaroituksen genrelle ominaista kasvun ja kehityksen retoriikkaa omiin tarkoituksiinsa. Rakenteen osalta tiedotteissa hallitaan tulosta esimerkiksi poikkeamalla niin kutsutusta kärjellään seisovan kolmion mallista, jossa tärkein tieto esitetään tekstin alussa. Tulosvaroitusuutisten analyysistä puolestaan selviää, että uutiset rakennetaan lähes kokonaan pörssi-tiedotteiden suorien ja epäsuorien lainausten varaan. Ensimmäisessä uutisessä on äänessä varoituksen julkaissut yhtiö, mutta Kauppalehti hallitsee äänen kuulumista nostamalla uutiseen tiedotteen tärkeimmän sisällön siten, että tyypillinen uutisteksti noudattaa kärkikolmiomallia. Tutkielman keskeinen päätelmä on, että vaihtelusta ja tuloksenhallinnasta huolimatta aineiston tiedotteet voidaan tunnistaa tulosvaroituksen genren jäseniksi. Paikoin positiivisuusstrategiat kuitenkin koettelevat genren normeja. Toistaiseksi suomenkielistä sijoittajaviestintää käsittelevää lajitutkimusta on saatavilla niukasti, joten tutkielman voi nähdä täydentävän fennistiikan kenttää tällä saralla.		
Avainsanat – Nyckelord – Keywords tulosvaroitus, genreanalyysi, intertekstuaalisuus, genrenormi, tekstilajiketju, yksityistavoite, tuloksenhallinta		
Säilytyspaikka – Förvaringställe – Where deposited Keskustakampuksen kirjasto		
Muita tietoja – Övriga uppgifter – Additional information		

Sisällys

1 Johdanto	1
1.1 Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymykset	3
1.2 Aineisto ja tutkimusmenetelmä	4
2 Sijoittajaviestintä genretutkimuksen kohteena	8
2.1 Tulosvaroitukset – sijoittajaviestinnän alagenre	8
2.2 Genre ja genretutkimus	13
2.2.1 Vaiheanalyysi ja tekstilajiketju.....	14
2.2.2 Kriittinen genreanalyysi.....	15
2.2.3 Sijoittajaviestintää käsittelevä genretutkimus.....	17
3 Tulosvaroitukset pörssitiedotteena	20
3.1 Rakennemallien esittely ja kielellisten piirteiden analyysin periaatteet.....	20
3.2 Positiiviset tulosvaroitukset.....	22
3.2.1 Rakenne	22
3.2.2 Kielelliset piirteet.....	26
3.3 Negatiiviset tulosvaroitukset	29
3.3.1 Rakenne	29
3.3.2 Kielelliset piirteet.....	32
4 Tulosvaroitusten uutisointi Kauppalehdessä	43
4.1 Tulosvaroitustuotosten otsikointi	43
4.2 Tulosvaroitustuotosten rakenne.....	45
5 Yhteenveto ja päätelmät	48
Lähteet	52

Liite 1: Positiivisen tulosvaroituksen antaneet yhtiöt

Liite 2: Negatiivisen tulosvaroituksen antaneet yhtiöt

1 Johdanto

Listatut yhtiöt eli pörssi-yhtiöt elävät globaalissa markkinatalouden maailmassa, johon kuuluu olennaisena osana kilpailu sijoittajien rahoista. Toisaalta ne ovat talouselämän tiukassa valvonnassa, sillä niiden toimintaa ohjaa muun muassa tiedonantovelvollisuus, jonka tarkoitus on turvata sijoittajille yhdenvertainen, tasapuolinen ja samanaikainen mahdollisuus tiedonsaantiin. Pörssi-yhtiön julkaiseman tiedon tulee olla luotettavaa, kattavaa, oikea-aikaista ja vertailukelpoista, jotta sijoittajilla – niin yksityisillä kuin institutionaalisilla – on käytettävissään riittävät tiedot perustellun arvion tekemiseksi liikkeeseenlaskijasta ja sen arvopaperista. (Fiva 2019a.)

Käytännön esimerkki valvonnasta saatiin 18.3.2018, kun Finanssivalvonta (Fiva) julkaisi pörssi-yhtiöiden tulosvaroituskäytäntöjä koskevan tiedotteen. Tarkasteltuaan tammi–helmikuussa 2018 julkaistuja vuoden 2017 tilikauden tuloskehityksestä kertovia tiedotteita Fiva (2018b) tähdensi, kuinka yhtiöiden liiketoiminnassa tapahtuneista muutoksista tulisi informoida markkinoita. Fiva (ma.) toteaa suurimman osan tilikauden 2017 tuloskehityksestään kertoneista yhtiöistä nimenneen tiedotteensa ennakkotiedoiksi, vaikka kyse on ollut tulosvaroituksesta. Tämä puolestaan on vastoin Fivan (ma.) linjausta, jonka mukaan muutos ennakoidussa tuloksessa, taloudellisen aseman kehityksessä tai tulevaisuudennäkymissä tulee julkistaa tulosvaroituksena. Tulosvaroitusta pitää toisin sanoen ilmaista tiedotteessa selkeästi, ja sisällön tulisi käydä ilmi jo pelkän otsikon perusteella.

Fivan huomautuksen voi nähdä valaisevana esimerkkinä pörssi-yhtiöiden sijoittajaviestinnän kahdenlaisista tavoitteista. Laissa säädetty tavoite on ennen kaikkea julkistaa yhtiön liiketoimintaan ja tulevaisuuteen vaikuttavaa tietoa, jotta yhtiön arvo voidaan määrittellä markkinoilla mahdollisimman tehokkaasti (ks. Ikäheimo ja Mouritsen 2007: 67). Tämä tavoite velvoittaa kaikkia pörssi-yhtiöitä, koska siitä on säädetty arvopaperimarkkinalaissa (2012/746). Toisaalta pörssi-yhtiöt pyrkivät viestinnän(kin) keinoin välittämään toiminnastaan ja talousjohtonsa pätevyydestä mahdollisimman positiivisen kuvan pysyäkseen kiinnostavana sijoituskohteena. Genretutkimuksessa tällaista yrityksen profiloitumiseen tähtäävää kielellistä toimintaa kutsutaan yksityistavoitteeksi (*private intention*; ks. Bhatia 1993: 14–15). Kuronen (2012: 71) havainnollistaa sijoittajaviestintään kuuluvien tilinpäätöstiedotteiden kaksitavoitteisuutta toteamalla, että tekstilajissa kohtaavat ”normitettua talousviestintää hoitava taloushallinnon ammattilainen ja

yhtiön profiloimista vaaliva viestinnän ammattilainen, tarkemmin sanottuna heidän ammattikäytänteensä ja -kulttuurinsa”.

Analysoin tutkielmassani suomalaisten pörssiyhtiöiden julkaisemia tulosvaroituksia kriittisen genreanalyysin näkökulmista kartoittaakseni talousalan ammattiyhteisö(i)ssä tulosvaroitus-nimellä tunnetun tekstilajin genrenormeja. Osaltaan tarkoitukseni on myös jatkaa Kurosen (2012) tilinpäätöstiedotteisiin soveltamaa pohdintaa viestintäkäytänteiden ja tekstilajien merkityksestä sijoittajaviestinnässä. Viestintäkäytänteellä tarkoitan yleisesti sitä, kuinka asioita saadaan tehdyksi tulosvaroitustiedotteissa – esimerkiksi hyödyntämällä tietyn genren resursseja ja tietyn ammattiyhteisön viestinnälle ominaisia ammattikäytänteitä. Toisaalta pohdin myös sitä, onko tulosvaroituksesta kertovissa pörssitiedotteissa havaittavissa merkkejä erityisesti laskentatoimen alalla tutkitusta tuloksenhallinnasta. Viittaan käsitteellä tässä ennen kaikkea niihin kielellisiin keinoihin, joita yhtiöt käyttävät välittääkseen toiminnastaan mahdollisimman myönteisen kuvan julkisuuteen (ks. Kuronen mas. 56).

Sekä Kuronen (2012) että Bhatia (2004; 2010; 2017) ovat omissa tutkimuksissaan päätelleet, että pörssiyhtiöt soveltavat viestinnässään sellaisia käytäntöjä, jotka saavat ne näyttäytymään mahdollisimman myönteisessä valossa markkinoilla. Kuronen (ma.) tarkastelee ilmiötä laskentatoimen ja rahoitusalan näkökulmasta käyttäen profiloitumisen ja tuloksenhallinnan käsitteitä. Genretutkija Bhatia (2004: 88) toteaa puolestaan omassa tutkimuksessaan mainonnalle ja markkinoinnille ominaisen kielenkäytön vallanneen alaa vuosikertomusten genressä. Fivan (2018b) tiedotteen perusteella näyttää siltä, että suomalaiset pörssiyritykset tavoittelevat sijoittajaviestinnällään mahdollisimman positiivista julkisuuskuvaa ja välttävät siksi *tulosvaroitus*-sanan käyttöä sellaisissa tiedotteissa, jotka määritelmällisesti kuitenkin ovat tulosvaroituksia.

Tutkielmani etenee seuraavalla tavalla. Tässä luvussa esittelen tutkimustavoitteeni sekä aineistoni. Luvussa 2 esittelen puolestaan tutkielmani teoreettisen taustan ja keskeisimmät käsitteet, minkä lisäksi luon katsauksen tutkielmani kannalta keskeiseen aikaisempaan genretutkimukseen. Luvussa 3 analysoin aineistoni tulosvaroitustiedotteita ja luvussa 4 aineistoni tulosvaroitusuutisia. Tutkielmani päättävässä luvussa 5 esitän yhteenvedon ja päätelmiä.

1.1 Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymykset

Tutkielmani tavoite on kartoittaa suomalaisten pörssiyhtiöiden tulosvaroitusten analyysin avulla sitä, millaisia normeja ja yksityistavoitteita lajityyppiin liittyy. Lähestyn aihettani tarkastelemalla aineistoni tulosvaroitustiedotteita seuraavien tutkimuskysymysten näkökulmasta:

1. Mikä on tulosvaroitusten tyypillinen rakenne? Eroavatko positiivisten ja negatiivisten varoitusten rakenteet toisistaan?
2. Millaisin keinoin tulosvaroituksen julkaisseen yhtiön liiketoiminnan kehitystä evaluoidaan? Eroavatko positiivisten ja negatiivisten varoitusten retoriset ratkaisut toisistaan?
3. Kertovatko tulosvaroitusten rakenteet ja evaluoinnin keinot jotain tuloksenhallinnan yksityistavoitteesta?

Tulosvaroitusten rakenteen analyysissä kiinnitän huomiota aloituskappaleen asiasisältöön sekä siihen, missä vaiheessa tekstiä tulosvaroituksen aihe (eli varoituksen julkaisemisen syy) kerrotaan. Kielen piirteiden osalta tarkastelen puolestaan erityisesti otsikoita, joiden tehtävä on tiivistää tekstin tärkein sanoma.¹

Tulosvaroitustiedotteita koskevien tutkimuskysymysten lisäksi käsittelen analyysissäni myös sitä, kuinka tulosvaroituksista uutisoidaan Kauppalehdessä. Tulosvaroitusuutisiin liittyvä tutkimuskysymykseni kuuluu:

4. Mikä on tulosvaroitustiedotteiden ja tulosvaroitusuutisten välinen intertekstuaalinen suhde? Millaisen tekstilajiketjun tiedote ja uutinen muodostavat?

Tarkastelen tulosvaroitusten ja niistä kertovien uutisten välisiä intertekstuaalisia suhteita tekstilajiketjun käsitteen avulla (ks. luku 2.2.1). Tulosvaroitusuutisia analysoimalla pyrin valaisemaan tiedotteiden vastaanottamisen näkökulmaa pohtimalla esimerkiksi sitä, kuinka tiedotteiden kirjoittajat huomioivat viestintäkäytänteissään median edustajat yhtenä tiedotteiden vastaanottajaryhmänä. Vastaanottamisen näkökulman tarkastelu on

¹ Halliday (1994: 392–397) kuvailee otsikoita nk. pikkuteksteiksi, jotka noudattavat niille ominaisia konventioita ja kielioppia. Myös sijoittajaviestinnässä ja erityisesti tulosvaroituksissa on tähdennetty hyvän otsikoinnin periaatteita (ks. esim. Finanssivalvonta 2018a ja Nasdaq Helsinki Oy 2019).

keskeistä, sillä pörssiyhtiöiden tiedonantopolitiikka on luonteeltaan moniulotteista ja edellyttää tutkijalta perinpohjaista diskursiivisten käytänteiden tutkimista. Taloustoimittajien tulkinnan analyysi yrityksen julkaisemista tulostiedoista toimii yhtenä osana tutkielmani moninäkökulmaista tutkimustapaa, sillä taloustoimittajat kykenevät ammattitaitonsa ja talousalan tuntemuksensa myötä arvioimaan kattavasti niitä motiiveja, jotka vaikuttavat sijoittajaviestijöiden tuottamien tekstien sisältöön. (Ks. Bhatia 2017: 88.)

1.2 Aineisto ja tutkimusmenetelmä

Aineistoni on kaksiosainen ja koostuu varsinaisesta tutkimusaineistosta sekä oheisaineistosta. Varsinainen tutkimusaineisto kattaa Nasdaq Nordicin sivuilla luettavissa olevat tulosvaroitustiedotteet sekä kutakin tiedotetta käsittelevät Kauppalehden uutiset, jotka on julkaistu lehden verkkosivuilla. Viittaan tutkielmassani tähän aineiston osaan (tutkimus)aineistona. Oheisaineistoani nimitän puolestaan jatkossa sääteilyteksteiksi, ja ne koostuvat sijoittajaviestintää käsittelevistä oppaista sekä pörssitiedottamiseen liittyvistä ohjeista ja säännöistä. Sääteilytekstin käsite on peräisin Koskelan (2014) työhakemuksen tekstilajia käsittelevästä artikkelista.

Tiedoteaineistokseni olen valikoinut kaikki sellaiset Helsingin pörssin päälistalle listattujen yhtiöiden tulosvaroitukset, jotka on julkaistu vuoden 2018 ensimmäisellä vuosineljänneksellä (1.1.–31.3.2018). Aineisto on rajattu siten, että tarkasteltavina ovat kaikki sellaiset Fivan (2018b) määritelmän mukaisesti tulosvaroituksiksi laskettavat tiedotteet, jotka on julkaistu Nasdaq Helsinki Oy:n tiedotevarastossa sisäpiiritietotiedoteluokassa. Yleisesti tulosvaroitukset jaetaan positiivisiin ja negatiivisiin sen mukaan, miten yhtiön liiketoiminta on kehittynyt. Jos varoituksen julkaisseen yhtiön tuloskehitys muodostuu ennakoitua paremmaksi, puhutaan positiivisesta tulosvaroituksesta. Negatiivinen tulosvaroitusta annetaan puolestaan tilanteessa, jossa yhtiön tuloskehitys on ennakoitua huonompi. (Mars ym. 2000: 72–75.)

Tiedoteaineiston ulkopuolelle jäävät sellaiset määritelmällisesti tulosvaroituksiksi laskettavat tekstit, jotka on – vastoin Fivan (2018b) ohjeistusta – julkaistu johonkin muuhun tiedoteluokkaan kuuluvina. Tulosvaroituksia käsittelevistä Kauppalehden uutisista tarkasteltavina ovat puolestaan vain ne, jotka kertovat kunkin yhtiön tulosvaroituksesta ensimmäisenä, sillä osaa tulosvaroituksista käsitellään useammassa kuin yhdessä uutisessa. Näiden valintakriteerien perusteella mukaan on valikoitunut yhteensä

16 tulosvaroitustiedotetta ja 16 tulosvaroitusuutista siten, että jokainen tiedotteen ja uutisen pari käsittelee eri yhtiötä.

Pörssitiedotteiden osalta analysoitavina on viisi positiivista (ks. liite 1) ja 11 negatiivista (ks. liite 2) tulosvaroitusta. Positiivisen tulosvaroituksen antaneista yhtiöistä markkina-arvoltaan suuriksi (yli miljardi euroa) lasketaan rakennusalan yritys YIT sekä hissejä ja liukuportaita valmistava Kone, joka on yli 20 miljardin euron markkina-arvollaan koko aineistoni ylivoimaisesti suurin yritys. Keskisuuria yhtiöitä (markkina-arvo yli 150 miljoonaa euroa) ovat puolestaan Koneen ja YIT:n tapaan teollisuuden alalla toimiva Pöyry ja rahoitusalan kiinteistöyhtiö Suomen Hoivatilat. Tekstiili- ja vaatetusalan designyritys Marimekko lasketaan puolestaan markkina-arvoltaan pieneksi (alle 150 miljoonaa euroa) yhtiöksi: se on aineistoni positiivisen tulosvaroituksen antaneista yhtiöistä ainoa, jonka markkina-arvo on alle 100 miljoonaa euroa.

Negatiivisen tulosvaroituksen antaneet yhtiöt ovat aineistossani tyypillisesti koko-luokaltaan pieniä: markkina-arvoltaan alle 150 miljoonan euron yhtiöitä on yhteensä kahdeksan kappaletta. Keskisuuriin yrityksiin luetaan mm. Angry Birds -pelistään tunnettu Rovio ja vähittäiskauppaa harjoittava Stockmann-konserni. Ainoa negatiivisen tulosvaroituksen antanut suuri yhtiö on teollisuuden alalla toimiva Metso, jonka liiketoiminta on hinnoiteltu markkinoilla reilun neljän miljardin euron arvoiseksi. Koko aineistoni markkina-arvoltaan pienin yhtiö on puolestaan edistyneen teknologian piiri-levyjä myyvä ja valmistava Aspocomp, jonka markkina-arvo on 17 miljoonaa euroa.

Merkittävin ero positiivisen ja negatiivisen tulosvaroituksen antaneiden ryhmien välillä on se, että edelliseen kuuluvat yritykset ovat markkina-arvoltaan merkittävästi jälkimmäisiä suurempia. Positiivisen tulosvaroituksen antaneiden yritysten keskimääräinen markkina-arvo on noin 4,5 miljardia euroa ja mediaanimarkkina-arvo 317 817 869 euroa, kun vastaavat luvut negatiivisen tulosvaroituksen antaneilla ovat noin 0,5 miljardia euroa ja 38 664 000 euroa. Aiempaa käsitystä suotuisammasta liiketoiminnan kehityksestä tiedottaneet yritykset ovat kummankin luvun valossa toisin sanoen miltei kymmenen kertaa suurempia kuin ne yritykset, jotka kertovat liiketoimintansa negatiivisesta käänteestä.

Säätelytekstejä edustavat sijoittajaviestinnän oppaat ovat Marsin ym. (2000) *Sijoittajaviestintä strategisena työkaluna* -teos sekä Juholinin (2009) *Communicare! Viestintä strategiasta käytäntöön* -teos. Juholinin (mt.) oppaassa kerrotaan yritysten ja muiden yhteisöjen viestinnän kokonaisuudesta suunnittelun ja strategian näkökulmista. Teos on jaettu laajoihin viestinnän kokonaisuuksiin, joissa pörssitiedottamista käsitellään

Talousviestintä-osiossa (mts. 274–298). Mars ym. (mt.) on puolestaan suunnattu nimenomaan sijoittajaviestinnän erityistarpeisiin: teoksessa kerrotaan muun muassa sijoittajaviestinnän yleisistä tavoitteista ja tehtävistä sekä esitellään sijoittajaviestintää niin toiminnon johtamisen kuin käytännön viestintätilanteiden näkökulmista.

Pörssitiedottamisen sääntöjä koskevat säätelytekstini koostuvat Nasdaq Helsinki Oy:n (2019) julkaisemista pörssin säännöistä sekä Fivan (2010; 2018a; 2018b; 2018c; 2019a; 2019b) verkkosivuilla julkaistuista tiedotteista ja artikkeleista, jotka käsittelevät julkisen kaupankäynnin kohteena olevien yhtiöiden tiedottamiseen liittyviä velvollisuuksia. Helsingin pörssi kuuluu Tukholman, Kööpenhaminan ja Islannin pörssien muodostamaan Nasdaq Nordic -pörssien kokonaisuuteen. Osakkeita koskevat säännöt on pääosin harmonisoitu Nasdaq Nordic -pörssien välillä. (Nasdaq Helsinki Oy mas. 2.) Fiva on puolestaan luotto-, vakuutus- ja eläkelaitosten toimintaa valvova viranomainen, jonka toiminnan tarkoitus on turvata vakuutettujen edut sekä ylläpitää finanssimarkkinoiden vakautta ja yleistä luottamusta finanssimarkkinoita kohtaan (Fiva 2019b).

Sovellan työssäni kriittisen genreanalyysin metodologiaa (Bhatia 2017), joka mahdollistaa genren tarkastelun sekä tekstinsisäisten että tekstinulkoisten piirteiden osalta. Kriittisessä genreanalyysissä tekstiä arvioidaan eri näkökulmista mahdollisimman kattavan kokonaiskuvan saamiseksi. Käytännön analyysissa voidaan tarkastella esimerkiksi sitä, voiko tekstin eri vaiheiden rajakohtia tunnistaa jonkin pintatason ominaisuuden (esim. sanastollis-kieliopillisen piirteen) esiintymien perusteella. (Ks. mts. 187–188.) Bhatian (2015: 9) mukaan kriittinen genreanalyysi soveltuu ammattiviestinnän tutkimiseen, kun tarkoituksena on selvittää ammattiviestijöiden tarkoitusperiä eli sitä, miksi ja miten ammatillisen diskurssiyhteisön jäsenet kommunikoivat juuri tietyllä tavalla.

Tutkielmassa sovellettava tutkimusmenetelmä on pohjimmiltaan kielitieteellinen, sillä tarkastelen esimerkiksi tuloksenhallintaa yksityistavoitteen (ks. Bhatia 1993: 14–15) toteutumana eli eräänlaisena yritysten profiloitumiseen tähtäävänä kielellisenä ja viestinnällisenä toimintana. Menetelmäni on diskurssintutkimukselle ominaiseen tapaan monitasoinen (ks. Pietikäinen & Mäntynen 2009: 164). Jaan tulosvaroitustiedotteiden analyysin kahteen kokonaisuuteen: positiivisiin ja negatiivisiin tulosvaroituksiin. Tarkastelen tulosvaroituksia systemaattisesti tutkimuskysymysteni mukaisesti sekä rakenteen että kielellisten piirteiden osalta sekä analysoin sitä, eroavatko positiiviset ja negatiiviset varoitukset toisistaan näiltä osin. Omana kokonaisuutenaan analysoin

Kauppalehden tulosvaroituksia käsittelevät uutiset niin ikään rakenteen ja kielen piirteiden osalta sekä esittelen havaintoni tulosvaroitustiedotteiden ja tulosvaroitusuutisten välisestä intertekstuaalisesta suhteesta.

2 Sijoittajaviestintä genretutkimuksen kohteena

Tässä luvussa esittelen tutkielmani teoreettisen viitekehyksen. Luku 2.1 käsittelee tulosvaroituksen ja sijoittajaviestinnän roolia osana pörssiin listautuneen yrityksen viestintää sekä niiden merkitystä pörssiyrityksen osakkeen hinnanmuodostuksessa. Luvussa 2.2 esittelen puolestaan genren käsitteen sekä genretutkimuksen keskeisiä suuntauksia: omina alalukuinaan esittelen tutkimusmenetelmäni keskeiset vaiheanalyysin ja tekstilajiketjun käsitteet (2.2.1), kriittisen genreanalyysin tutkimusmallin (2.2.2) sekä tutkielmani kannalta keskeistä sijoittajaviestintää käsittelevää genretutkimusta (2.2.3).

2.1 Tulosvaroitukset – sijoittajaviestinnän alagenre

Sijoittajaviestintä (*investor relations, IR*) on globaalien pääomamarkkinoiden tiedonvälityksen tarpeen seurauksena eriytynyt viestinnän ala, jonka voidaan katsoa saaneen alkunsa Yhdysvalloissa 1900-luvun ensimmäisellä puoliskolla. Alkujaan yritykset hoitivat sijoittajasuhteitaan osana muita suhdetoimintoja (*public relations, PR*), mutta vuonna 1945 perustettu Yhdysvaltain osakeanalyttikoiden yhdistys vastusti osakkeiden työkyttämistä *public relations* -tyyliin. Englanninkielinen termi *investor relations* otettiin käyttöön vuonna 1953, kun General Electric -konserni perusti maailman ensimmäisen sijoittajaviestinnän yksikön. Sittemmin *investor relations* on vakiintunut alan kansainväliseksi sijoittajasuhteiden hoitamista tarkoittavaksi nimeksi.² (Mars ym. 2000: 11–13.)

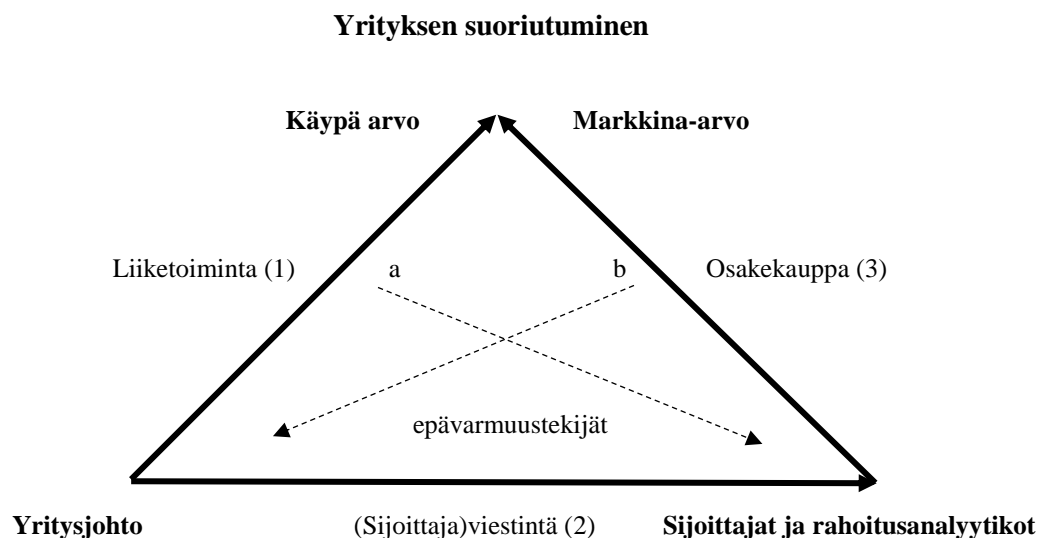
Kun yritys listautuu pörssiin, se saa huomattavan määrän uusia osakkeenomistajia eli sen omistus pohja laajenee. Kuronen (2012: 56) huomauttaa pörssilistautumisen muuttavan yrityksen toimintaympäristöä aiempaa säännellymmäksi ja julkisemmaksi. Julkisen kaupankäynnin kohteena olemisen myötä yrityksen täytyy huolehtia sijoittajaviestinnästä, eli sen on tiedotettava sijoittajia niistä seikoista, jotka voivat vaikuttaa käsitykseen yrityksen kehityksestä sijoituskohteena (Mars ym. 2000: 34). Ikäheimo ja Mouritsen (2007) puivat artikkelissaan sijoittajaviestinnän vaikutusta yrityksen käyvän arvon ja markkina-arvon määräytymiseen. Artikkelissa (mas. 66) sijoittajaviestinnän

² Mars ym. (2000: 12) pitää termin *investor relations* kääntämistä suomen kielelle haasteellisena. Kontekstista riippuen voidaan puhua joko sijoittajasuhteista tai suhdetoiminnasta tai käyttää kansainvälistä lyhennettä IR. Toisaalta suomen kieleen on myös vakiintunut termi *viestintä*, jonka alaan kuuluu osittain mainos- ja markkinointitoimintaan yhdistettävä *public relations* -käsite (mp.). Marsia ym. (mp.) mukailleen käytän tässä tutkielmassa pääasiassa termiä *sijoittajaviestintä* – ottamatta kantaa siihen, onko sijoittajaviestintä enemmän (markkinoinnillista) viestintää kuin mihin käsite *investor relations* viittaa.

määritelmänä käytetään yhdysvaltalaisen sijoittajasuhteiden ammattilaisten liiton NIRIn (*The National Investor Relations Institute*) muotoilua:

Sijoittajasuhteiden hoitaminen (Investor Relations, IR) on strategisen johtamisen vastuualueella. Se on neljän funktion rajapinnassa: rahoituksen, viestinnän ja markkinoinnin sekä arvopaperimarkkinoiden lainsäädännön. Neljä funktiota integroimalla sijoittajasuhteiden hoitajat tuottavat kahdensuuntaista viestintää yhtiön, rahoitusmarkkinoiden ja muiden tahojen välille. Tämä viestintä auttaa siinä, että osake on oikein arvostettu. (Suomennos: Kuronen 2012: 60.)

Ikäheimon ja Mouritsenin (2007: 65–66) tulkinnan mukaan sijoittajaviestintä on yrityksen ja markkinoiden välistä kaksisuuntaista vuorovaikutusta. Tämän määritelmän valossa viestinnälle lankeaa keskeinen rooli siinä, kuinka yrityksen käypä arvo – eli osakeanalyytikon arvio yrityksen todellisesta tai potentiaalisesta hinnasta (Morningstar 2016) – suhteutuu sen markkina-arvoon eli hintaan pörssikaupankäynnissä. Näkemys poikkeaa perinteisestä käsityksestä, jonka mukaan yrityksen taloudellinen tiedottaminen nähdään yksipuolisena taloustiedon välittämisenä markkinoille (Ikäheimo & Mouritsen mas. 65–66). Ikäheimo ja Mouritsen (mas. 67) havainnollistavat sijoittajaviestinnän vuorovaikutuksellista roolia kaavion 1 mukaisella mallilla:

Kaavio 1. Sijoittajaviestinnän rooli yrityksen käyvän arvon ja markkina-arvon määräytymisessä (Ikäheimo & Mouritsen 2007: 67; suomennokset ks. Sälli 2010: 11).

Kaaviossa 1 esitetty tilanne on eräänlainen ideaali, jossa yrityksen käypä arvo ja markkina-arvo kohtaavat toisensa. Yrityksen käypä arvo muodostuu sen harjoittamasta liiketoiminnasta, jota ohjaavat yritysjohton tekemät päätökset (nuoli 1). Sijoittajaviestinnän (nuoli 2) tehtävä on puolestaan julkaista tietoa yhtiön liiketoimintaan ja

tulevaisuuteen liittyvistä asioista, jotta sijoittajat ja rahoitusanalyytikot pystyvät arvioimaan yhtiön näkymiä mahdollisimman perusteellisesti ja hyödyntämään saamaansa tietoa *osakekaupassa* (nuoli 3). Osapuolten välillä vallitsee kuitenkin *epävarmuustekijöitä* (nuolet a ja b). Yritysjohdolla on väistämättä tarkempaa tietoa yhtiönsä toiminnoista kuin sijoittajilla (nuoli a) siitakin huolimatta, että yhtiön on tiedonantovelvollisuuden puitteissa informoitava markkinoita myös mm. sisäpiiritiedosta. Toisaalta yritysjohto ei voi tietää, kuinka sijoittajat tulkitsevat saamaansa tietoa ja hyödyntävät sitä arvopaperikaupankäynnissä (nuoli b), mikä puolestaan vaikuttaa yhtiön hinnanmuodostukseen osakemarkkinoilla. (Ikäheimo & Mouritsen 2007: 66–67.)

Ikäheimon ja Mouritsenin (2007: 67) mallissa sijoittajaviestinnän asema on keskiössä osakkeen hinnanmuodostuksessa, sillä sen tehtävä on kaventaa epävarmuustekijöiden aiheuttamaa ”epävarmuuskuilua” (*uncertainty gap*) mahdollisimman paljon ja näin edesauttaa mahdollisimman totuudenmukaista hinnoittelua. Hinnanmuodostuksella on merkittävä rooli rahoitusmarkkinoiden – ja sitä kautta koko yhteiskunnan – toimivuuden kannalta, sillä osakkeiden yli- ja alihinnoittelu vääristää yhtiöihin kohdistuvia odotuksia, minkä seurauksena esimerkiksi rahoitus voi ohjautua väärin kohteisiin (Ikäheimo 2002: 94).

Yksi sijoittajaviestinnälle arvopaperimarkkinalaissa (2012/746) määritelty tehtävä on tiedonvälittäminen sijoittajille, mutta käytännön viestimisen kannalta asia ei ole näin yksioikoinen. Yhtiön sisäisessä strategiassa sijoittajaviestinnälle on voitu asettaa myös muita tavoitteita – esimerkiksi uusien sijoitusten houkuttelu (Ikäheimo & Mouritsen 2007: 68) – mikä puolestaan vaikuttaa viestintään. Kielitieteellisessä ammattiviestinnän tutkimuksessa viestijäyhteisöiden sisäisiä päämääriä nimitetään yksityistavoitteiksi (Bhatia 1993: 15), joiden toteuttaminen saattaa tulla venyttäneeksi genren rajoja jopa siinä määrin, että tekstin tunnistaminen genren edustajaksi on haasteellista. Bhatia (2017: 58–59) huomauttaa, että yksityistavoitteiden taustalla oleva (interdiskursiivinen) genrepiirteiden omiminen tai omaksuminen (*appropriation*) johtaa usein erilaisiin genrejen hybridimuotoihin.³

Sijoittajaviestinnässä genren piirteiden sekoittuminen voi uhata tekstilajitavoitetta, mikäli yrityksen pyrkimykset houkutella uusia sijoittajia muokkaavat tekstiä liaksi

³ Mäntynen ja Shore (2014: 738) määrittelevät genren hybridisoitumisen kattotermiksi, joka sisältää kaikenlaiset genrejen ja tekstien sekoittumisen ilmiöt. Sekoittumisen prosessi (esim. *genre blending*) voi johtaa kokonaan uuteen genreen, mutta useimmissa tapauksissa genre säilyttää alkuperäisen identiteettinsä (esim. *genre switching/embedding/appropriation*) (mas. 748).

markkinoinnilliseen suuntaan. Bhatia (2004: 88) toteaa, että informoivat genret – joihin myös sijoittajaviestintä kuuluu – ovat erityisen alttiita markkinoinnillisille vaikutuksille. Esimerkiksi tilinpäätöstiedotteissa markkinointihenkisyys on vallannut jalansijaa tekstin informatiiviselta ainekselta (mp.).

Pörssitiedottamista sääntelevät Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus 2014/596, arvopaperimarkkinalaki (2012/746) ja laki Finanssivalvonnasta (2008/878), Valtiovarainministeriön asetus arvopaperin liikkeeseenlaskijan säännöllisestä tiedonantovelvollisuudesta (2012/1020) sekä Fivan (2018b) ja Nasdaq Helsinki Oy:n (2019) ohjeistukset. Mikäli tiedottamisessa ei noudateta sille määriteltyjä sääntöjä, yhtiölle voi äärimmäisessä tapauksessa koitua erittäin tuntuvia taloudellisia seuraamuksia. Nasdaq Helsinki Oy:n (mas. 95) ohjeissa luvuissa 9.2.2 ja 9.2.3 todetaan kurinpitomenettelyistä seuraavaa:

9.2.2 Mikäli pörssiyhtiö, pörssiyhtiön emoyritys tai muun arvopaperin liikkeeseenlaskija rikkoo yhtiötä koskevaa EU-lainsäädäntöä tai sen nojalla annettuja määräyksiä taikka lakia, sen nojalla annettuja määräyksiä, Pörssin sääntöjä, määräyksiä, ohjeita tai päätöksiä, pörssin kanssa tekemänsä sopimusta, pörssille antamia sitoumuksia tai hyvää arvopaperimarkkinatapaa, laiminlyöntiin syyllistyneelle voidaan määrätä tässä luvussa tarkoitettu seuraamus.

9.2.3 Kurinpitolautakunta voi määrätä sääntökohdassa 9.2.2 tarkoitettuja säännöstöjä rikkoneelle varoituksen. Varoituksen lisäksi kurinpitolautakunta voi määrätä kurinpitomaksun. Pörssille maksettavan kurinpitomaksun määrä on vähintään kymmenentuhatta euroa (EUR 10,000) [sic] ja enintään viisisataa tuhatta euroa (EUR 500,000) [sic]. Seuraamusta määrättäessä on otettava huomioon rikkomuksen vakavuus, osapuolen koko ja muut olosuhteet.

Kuten Nasdaq Helsinki Oy:n (2019: 95) linjaamien sanktioiden mittakaavasta voi päätellä, pörssitiedottaminen on merkittävä ja paljon vastuuta sisältävä osa listatun yrityksen sijoittajaviestintää. Ohjeiden vastaisesta tiedottamisesta annettava taloudellinen seuraamus on vähintään 10 000 euroa, ja pahimmillaan sääntöjen noudattamatta jättäminen tietää jopa 500 000 euron korvausvelvollisuutta pörssille.

Pörssitiedottaminen on jaettu säännölliseen ja jatkuvaan tiedonantovelvollisuuteen. Säännöllinen tiedonantovelvollisuus viittaa liikkeeseenlaskijan taloudellisesta asemasta ja tuloksesta säännöllisesti julkistettaviin tietoihin, joihin kuuluvat puolivuosisikatsaus, tilinpäätös ja toimintakertomus. Jatkuva tiedonantovelvollisuus pitää puolestaan sisällään ennen kaikkea sisäpiiritietoa koskevan tiedottamisen, jonka tarkoitus on turvata sijoittajien yhdenvertainen, tasapuolinen ja samanaikainen mahdollisuus tiedonsaantiin. (Fiva 2018c.) Sisäpiiritieto on Fivan (2019a) mukaan ”täsmällistä ja julkistamatonta

tietoa, joka liittyy suoraan tai välillisesti liikkeeseenlaskijaan ja jolla, jos se julkistettaisiin, todennäköisesti olisi huomattava vaikutus arvopaperin hintaan”. Liikkeeseenlaskijan velvollisuus on julkistaa sisäpiiritieto mahdollisimman pian.

Tutkimuskohteenani olevat tulosvaroitukset kuuluvat jatkuvan tiedonantovelvollisuuden piiriin, ja ne on julkaistava sisäpiiritieto-kategoriassa (Fiva 2018a). Tulosvaroitusta on annettava tilanteessa, jossa yhtiön tuloskehitys muodostuu ennakoitua paremmaksi (positiivinen tulosvaroitusta) tai huonommaksi (negatiivinen tulosvaroitusta) tai mikäli yhtiön tulevaisuudennäkymät muuttuvat oleellisesti (Fiva ma.; Mars ym. 2000: 72–75). Oleellisiksi muutoksiksi voidaan laskea sellaiset tiedot, jotka poikkeavat niin kutsutusta sijoittajan perustellusta arviosta eli sellaisesta tiedosta, joka sijoittajalla on voinut olla käytössään sijoitus päätöstä tehdessään. Taloudellisen aseman muutokseen liittyvä tiedottaminen kuuluu tiedonantovelvollisuuden olennaisimpiin kohtiin, ja sen laiminlyönti voi johtaa rangaistusseuraamuksiin. (Mars ym. mts. 72–73.)

Helsingin pörssin säännöissä (Nasdaq Helsinki Oy 2019) tulosvaroituksia koskeva ohjeistus sisältyy sisäpiiritiedon julkistamiseen liittyviin lukuihin 2.3.1.1 (*Sisäpiiritiedon julkistamisvelvollisuus (”yleissäännös”)*) ja 2.3.1.2 (*Julkistamisen menettelytavat ja tietovuodot*). Luvun 2.3.1.2 mukaan sisäpiiritiedoksi laskettavassa tiedotteessa on kerrottava, ”että kyse on sisäpiiritiedosta, minkä lisäksi siinä on oltava julkistamispäivä ja -aika, pörssi-yhtiön sekä tiedotteen antaneen henkilön nimi ja tämän asema”. Pakolliseksi osioksi mainitaan myös tiedotteen pääasiallisen sisällön kertova otsikko, minkä lisäksi tiedotteeseen tulee merkitä yhtiön yhteystiedot ja internetosoite. Rakenteen osalta puolestaan todetaan, että keskeinen sisältö on esitettävä selkeästi tiedotteen alussa. (Mas. 31–38.)

Genretutkimuksen näkökulmasta tulosvaroitusta voi pitää sijoittajaviestinnän alagenrenä, kun genren käsitettä lähestytään sen viestinnällisen päämäärän kautta (ks. Bhatia 1993: 13–14). Siinä missä sijoittajaviestintä sisältää kaiken yrityksen arvonmäärityksen kannalta merkityksellisen viestinnän (Mars ym. 2000: 34.), tulosvaroituksen tekstilajiin kuuluvat ainoastaan tuloskehityksen muutoksista kertovat tiedotteet Fivan (2018a) määritelmän mukaisesti. Bhatia (mp.) pitää tämänkaltaista viestinnällisen päämäärän tarkentamista yhtenä alagenren tunnistamisen keinona.

2.2 Genre ja genretutkimus

Bhatian (1993: 13–16) mukaan genren käsitteen ytimessä on sen viestinnällinen päämäärä. Hän ottaa genren määrittelyssä lähtökohdaksi Swalesin (1990: 58) muotoilun: genre on tunnistettava viestinnällinen teko, jolla on yksi tai useampi viestinnällinen päämäärä, jonka ammatillisen diskurssiyhteisön jäsenet tunnistavat ja ymmärtävät. Bhatia (mts. 13–16) tarkastelee Swalesin (mts. 45–58) genremääritelmää omassa tutkimuksessaan kielenkäytöstä ammatillisissa yhteyksissä ja tekee siitä muutamia tarkentavia huomioita.

Genren sisäinen rakenne heijastelee Bhatian (1993: 13) mukaan sen viestinnällistä päämäärää. Jos viestinnällinen päämäärä muuttuu oleellisesti, kyseessä on eri tekstilaji; pienempien muutosten perusteella voidaan puolestaan tunnistaa alagenrejä. Viestinnällisen päämäärän tunnistaminen on siten verrattain luotettava tapa erottaa genrejä ja alagenrejä, vaikka tarkka rajanveto ei aina olekaan mahdollista. (Mts. 13–14.)

Tärkeässä asemassa on myös diskurssiyhteisön asiantuntijuus, jonka myötä jäsenet tuntevat yhteisönsä viestinnälliset päämäärät ja genren rakenteen syvällisesti ja voivat siten hyödyntää genren tarjoamia mahdollisuuksia käytännön kirjoitustyössä maallikkoja luovemmin. Kokenut ja genrensä hyvin tunteva kirjoittaja voi poiketa esimerkiksi genren sanastollis-kieliopillisia resursseja tai rakennetta koskevista konventioista pyrkiäkseen toteuttamaan yksityistavoitetta, joka jollain tavoin hyödyttää kirjoittajan edustamaa organisaatiota. Konventioista ei kuitenkaan voi poiketa täysin vapaasti, sillä liian merkittävät poikkeamat saattavat vaarantaa genren uskottavuuden joko asiantuntijayhteisön tai tekstejä lukevan yleisön silmissä. (Bhatia 1993: 14–15.) Fivan (2018b) julkaisema tiedote tulosvaroitusten nimeämiskäytännöistä on esimerkki tilanteesta, jossa konventioista poikkeaminen vaikeuttaa asiantuntijayhteisön (Fivan) näkemyksen mukaan genren tunnistamista. Pörssitiedottamisen genressä yksityistavoitteiden viestiminen on tiukan sääntelyn vuoksi ylipäättään haastavaa, sillä liian laava sääntöjen tulkinta voi johtaa merkittäviin taloudellisiin sanktioihin (ks. luku 2.1).

Yhteen virkkeeseen tiivistettynä Bhatia (1993: 16) määrittelee genren ”tietyn viestinnällisen päämäärän onnistuneena saavuttamisena, joka perustuu konventioonaaliseen tietoon kielellisistä ja diskursiivisista resursseista” (suom. VP). Menetelmällisesti Bhatia (mt.) edustaa soveltavaan kielitieteeseen kuuluvaa ESP-suuntausta (*English for specific purposes*), jossa genre nähdään sekä toimintana että rakenteena. Ensisijaisesti ESP on toiminnallinen näkökulma, sillä genret määritellään voittopuolisesti niiden

viestinnällisten päämäärien perusteella. (Heikkinen & Voutilainen 2012: 26, 28). Bhatia (mt.) kuitenkin kytkee analyysinsä myös tekstin rakenteeseen sekä sanastollisten ja kieliopillisten piirteiden tarkasteluun (ks. Heikkinen & Voutilainen mas. 26). Myös tässä tutkielmassa keskiössä ovat rakenteen ja toiminnan näkökulmia yhdistävä lähestymistapa, sillä tarkastelen tulosvaroituksissa tehtyjä rakenteellisia makrotason sekä kielellisiä mikrotason ratkaisuja genren viestinnällisen päämäärän kannalta. Lisäksi tarkastelen tekstien vastaanottamisen näkökulmaa analysoimalla sitä, kuinka tulosvaroituksista on uutisoitu Kauppalehdessä.

2.2.1 Vaiheanalyysi ja tekstilajiketju

Samaan genreen kuuluvilla teksteillä on kielitieteellisen tekstilajiteorian hypoteesin mukaan samankaltainen kokonaisrakenne tai rakennepotentiaali (Honkanen & Tiililä 2012: 208; ks. myös Hasan 1989 [1985]: 56–61, 63–64). Honkanen ja Tiililä (ma.) tarkastelevat tekstin rakennepiirteitä jaksoanalyysin avulla, joka on systeemifunktionaalisisessa tutkimussuuntauksessa käytetty nimitys tekstin kokonaisrakenteen analyysistä. ESP-traditiota edustavat Swales (1990) ja Bhatia (1993) käyttävät puolestaan rakenneosioista nimitystä *siirto* (*move*), joka tunnetaan fennistiikan piirissä myös *vaiheena* (ks. esim. Mäntynen 2006; Koskela 2014). Käytän tutkielmassani aineistoni kokonaisrakenteen analyysissä *vaiheen* ja *vaiheanalyysin* käsitteitä, koska teoreettinen viitekehyseni perustuu Bhatian (2017) kriittisen genreanalyysin menetelmään.

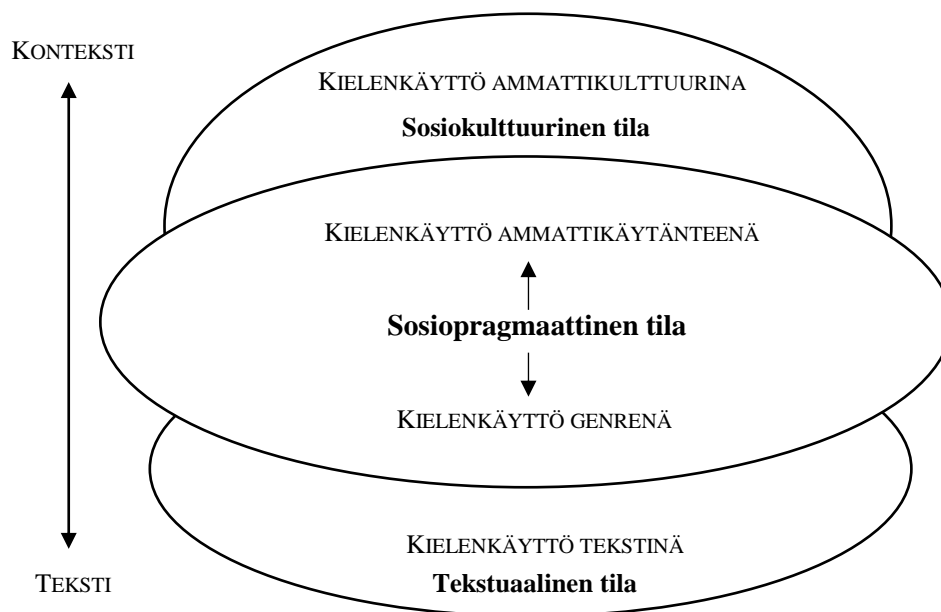
Vaiheanalyysin menetelmä sopii tulosvaroitusten rakenteen tarkasteluun, sillä genre on verrattain vakaa, ja siihen kuuluvista teksteistä on hahmotettavissa selkeitä funktionaalisia osioita. Vaiheajattelussa tekstin kokonaisrakenteen nähdään koostuvan vaiheista, joista kullakin on oma tehtävänsä tekstikokonaisuudessa. Tutkimussuuntauksesta riippuen vaiheiden rajakohdat voi tunnistaa esimerkiksi leksikaalisin, semanttisin tai kieliopillisten piirteiden ja vihjeiden perusteella. Yleisellä tasolla kielelliset piirteet muodostavat vaiheanalyysin metodisen kulmakiven, mutta käytännössä jokainen tutkija joutuu kuitenkin itse määrittelemään, mitä relevantit kielelliset vihjeet ovat. (Honkanen & Tiililä 2012: 209–210.) Tässä tutkielmassa tunnistan analysoimieni tekstien vaiheet ensisijaisesti funktionaalisin perustein tarkastelemalla teksteistä erottelimiä vaiheiden viestinnällisiä päämääriä, jotka yhdessä toteuttavat koko tekstin viestinnällistä päämäärää.

Tulosvaroitustiedotteiden ja -uutisten välisiä suhteita tarkastelen puolestaan tekstilajiketjun käsitteen kautta. Fairclough (1992: 131) määrittelee yhdeksi intertekstuaalisuuden muodoksi niin kutsutut intertekstuaaliset ketjut, joista hän sittemmin (Fairclough 2000: 174–175) käyttää tekstilajiketjun nimitystä. Tekstilajiketju kuvaa ilmiötä, jossa genret ketjuuntuvat konventionaalisilla ja ennakoitavilla tavoilla, minkä myötä tekstin tuottajalla – esimerkiksi tulosvaroitustiedotteen kirjoittajalla – on mahdollisuus yrittää vaikuttaa siihen, kuinka teksti vastaanotetaan myöhemmässä vaiheessa ketjua (mas. 174).

Genret voivat ketjuuntua yhteisöjen sisällä tai niiden välillä (Solin 2006: 85), mutta tutkielmassani tarkastelen nimenomaan sijoittajaviestijöiden ja median yhteisöjen välisiä tekstilajiketjuja. Solinin (mas. 85–86) mukaan yhteisöjen väliset genreketjut voivat olla monipolvisia, mutta usein ne ovat myös vakaita esimerkiksi siinä, millaisia muutoksia ketjussa tapahtuu muun muassa lauserakenteen ja erikoisalan sanaston osalta. Tekstilajiketjuja tutkimalla voidaan tehdä kiinnostavia huomioita yhteisöjen vakiintuneista toimintatavoista (mas. 87). Omassa tutkimuksessaan Solin (2004: 276–277) esimerkiksi havaitsi, että brittiläiset toimittajat käyttävät tieteestä raportoidessaan lähteinään mieluummin populaaritieteellisiä lehtiä kuin tutkimusartikkeleita. Tekstilajiketjun käsitteen avulla tarkastelen erityisesti sitä, kuinka *tulosvaroitus*-substantiivina ja *varoittaa*-verbiä käytetään aineistoni tulosvaroituksissa sekä niistä kertovissa Kauppalehden uutisissa.

2.2.2 Kriittinen genreanalyysi

Kriittisen genreanalyysin tavoite on laajentaa ymmärrystä ammatillisista tekstilajeista ja niiden tuottamisen monimutkaisesta ja dynaamisesta maailmasta, jossa lukuisat erilaiset tekstit ja – usein keskenään kilpailevat – viestinnälliset päämäärät kohtaavat (Bhatia 2017: 187–188). Bhatia (mts. 62) on hahmotellut ammatillisen viestinnän tutkimista varten metodologisen mallin, josta esitän tutkielmani tarkoituksena palvelevan mukailun version:

Kuvio 1. Ammatillisen viestinnän analyysin kolmitilainen malli (Bhatia 2017: 62; suom. VP).

Bhatian (2017: 62) ammatillisen viestinnän kolmitilainen analyysimalli on rakennettu siten, että kielenkäyttöä tarkastellaan neljästä näkökulmasta, jotka ovat teksti, genre, ammattikäytänne ja ammattikulttuuri. Kuvion 1 kaksipäinen nuoli kuvaa sitä, painottuuko tutkimuksessa kontekstin vai tekstin merkitys.

Teksti on kielenkäytön konkreettisin esiintymismuoto, jossa analyysin kohteena ovat tekstin pintatason ominaisuudet (esim. sanastollis-kieliopilliset tai semanttiset piirteet). Tällaiset *tekstuaaliseen tilaan* kohdistuvat havainnot ovat Bhatian (2017: 62) mukaan hyödyllisiä joskaan eivät kuitenkaan yksinään riittäviä, kun kieltä tarkastellaan laajassa ammattiviestinnällisessä kontekstissa. Omassa tutkielmassani tulosvaroitustiedotteiden ja tulosvaroitusuutisten välisten intertekstuaalisten suhteiden sekä liiketoiminnan kehitystä evaluoivien keinojen tarkastelu on tekstuaaliseen tilaan kohdistuvaa tutkimusta.

Niin kutsuttua *sosiopragmaattista tilaa* tutkittaessa kielenkäyttöä tarkastellaan *genreinä* ja *ammattikäytänneä*. Kun tekstejä tutkitaan esimerkiksi ammattiyhteisön viestinnällisen tavoitteen täyttämisen näkökulmasta, tutkimuskohteena on kielenkäyttö genreinä (Bhatia 2017: 5–6). Sosiopragmaattinen ja tekstuaalinen tila ovat osin päällekkäisiä ja toisiaan täydentäviä – limittyneisyyden voi havaita esimerkiksi jaksoanalyysissä, jossa tutkitaan genren rakennetta tekemällä havaintoja tekstin pintatason ominaisuuksista. Ammattikäytänneellä viitataan puolestaan ammattiryhmässä vallitseviin yleisiin tekstinulkoisiin konventioihin. Ammattikäytänneistä puhuttaessa painopiste on

merkittävältä osin siirtynyt tekstistä kontekstiin, ja keskiössä ovat muun muassa ammatilliset identiteetit ja suhteet sekä niiden vaikutus genreen (Bhatia 2015: 10). Genren ja ammattikäytännön välistä suhdetta voi kuvailla toteamalla, että yksittäinen genre heijastelee ammattiyhteisön yleisiä viestinnän tapoja (ks. Bhatia 2017: 66).

Ammatillisen viestinnän analyysin *sosiokulttuurisessa tilassa* kielenkäyttöä tutkitaan *ammattikulttuurina*, joka puolestaan määrittelee ammattikäytänteiden muotoutumista ohjaavia yleisiä resursseja ja rajoitteita. Ammattikulttuurin voi nähdä liittyvän siihen, kuinka ammattiyhteisön jäsenet omaksuvat yhteisölle ominaiset ammattikäytännöt. (Bhatia 2010: 33–34). Esimerkiksi pörssitiedottamista ohjaavat arvopaperipörssin säännöt ovat julkilausuttuja toimintakulttuuria koskevia rajoitteita (ks. Kuronen 2012: 64). Toisaalta diskurssiyhteisön jäseneltä edellytetään myös yhteisön sosiaalisiin rakenteisiin liittyvää sosiaalista ja pragmaattista tietoa, joka on kuvion 1 mukaisesti luonteeltaan kontekstuaalista (ks. Bhatia 2004: 20–21).

Tässä tutkielmassa analyysini kohdistuu pääasiassa ammatillisen viestinnän sosio-pragmaattiseen tilaan, jossa tuloksenhallinnan kaltaiset yksityistavoitteet pääsääntöisesti toteutuvat (Bhatia 2017: 37). Yksityistavoitteiden tarkastelussa keskeisessä asemassa on interdiskursiivisuuden käsite, jolla tarkoitan Solinin (2006: 74) tapaan ”abstraktin normiston lainaamista tai käyttöön ottamista”. Omassa tutkielmassani interdiskursiivisuus ilmenee esimerkiksi siinä, kuinka tulosvaroituksissa hyödynnetään lehdistötiedotteen genrelle ominaista profiloivaa tyyliä – tällöin tulosvaroituksen voi siis sanoa omineen lehdistötiedotteelle ominaisen genrepiirteen. Interdiskursiivisuus on Bhatian (2010: 33) mukaan keskeisessä asemassa siinä, kuinka ammatillisia genrejä voidaan ylipäätään ymmärtää ja tulkita.

2.2.3 Sijoittajaviestintää käsittelevä genretutkimus

Kielitieteilijät eivät ole selvitykseni mukaan toistaiseksi tutkineet tulosvaroituksia, mutta yleisemmin sijoittajaviestintään ja pörssitiedottamiseen liittyvää kielitieteellistä tutkimusta on saatavilla (ks. esim. Bhatia 1993; 2004; 2017). Yksi tutkielmani tarkoitus onkin osaltaan virittää suomalaiseen sijoittajaviestintään liittyvää keskustelua kielitieteellisestä näkökulmasta sekä soveltaa kriittisen genreteorian lähestymistapaa tulosvaroituksen genren tarkasteluun.

Hongkongin pörssiin listatun 15 yhtiön tiedonantopolitiikkaa tutkinut Bhatia (2017: 88) perustelee sijoittaja- ja sidosryhmäviestinnän tutkimisen tärkeyttä sillä, että viime

vuosien aikana markkinointihenkisyys vaikuttaisi tunkeutuneen moniin ammatillisiin tekstilajeihin, esimerkiksi tilinpäätöstiedotteisiin. Bhatian (mp.) mukaan kyse on tekstilajin sosiaalisesti hyväksytyjen normien venyttamisestä (*norm bending*): tiedottaminen ja raportoiminen ovat menettäneet jalansijaa yritysten pyrkimyksille kätkeä liiketoiminnan mahdollisia ongelmia. Esimerkiksi yritysten vuosikertomusten kohdalla tämä ilmenee interdiskursiivisuutena siten, että kirjanpidon, talouden sekä tiedotus- ja suhdetoiminnan (PR) tekstejä on sijoitettu lähelle toisiaan luomaan illuusiota siitä, että tekstit täydentäisivät toisiaan (Bhatia mts. 102). Se, että tekstit sijaitsevat lähellä toisiaan voi Bhatian (mts. 103) mukaan muodostua ongelmaksi etenkin yksityissijoittajien kohdalla, koska heillä ei välttämättä ole tarpeeksi asiantuntemusta erottaa esimerkiksi kirjanpidon alan ja PR-alan osioiden välistä suhdetta.

Suomenkielisen sijoittajaviestinnän puolella genreen perustuvien tekstianalyysin menetelmin tilinpäätöksiä on puolestaan tutkinut Kurosen (2012), joka tarkastelee pörssi-yhtiöiden tiedottamiskäytänteitä tuloksenhallinnan (*earnings management* tai *earnings game*) näkökulmasta keskittyen eritoten tutkimiensa tekstien rakenteisiin ja tyyli-valintoihin. Laskentatoimen alalta peräisin olevalla tuloksenhallinnan käsitteellä viitataan pörssi-yhtiöiden tapaan suunnitella liiketoiminnan tulosta ja siitä tiedottamista siten, että markkinoille välittyisi positiivinen kuva yhtiön toiminnasta ja talousjohdon pätevyydestä (mas. 56). Kurosen (mas. 57) mukaan ilmiötä on tutkittu erityisesti pörssi-yhtiöiden osavuosisraportointiin liittyvänä, lyhyen perspektiivin edun tavoitteluna. Kurosen (mas. 71) keskeinen päätelmä on, että vaihtelusta huolimatta tilinpäätöstiedote on tunnistettavissa ja hoitaa sille määritellyn tulosjulkistuksen tehtävän. Yksittäisten tekstien vaihtelu selittyy kulloisenkin tekstintekijän vapaudella, mutta toisaalta tiedotteiden sekava rakenne vaikeuttaa yhtiöiden vertailua sijoituskohteina. Tilinpäätöstiedotteista on erotettavissa kahdenlaisia ammattikäytänteitä ja -kulttuureita: normitettua talousviestintää hoitavan taloushallinnon ammattilaisen ja yrityksen profiilia vaalivan viestinnän ammattilaisen. Näistä jälkimmäisen voi ajatella täyttävän organisaation sisäistä yksityistavoitetta, joka tässä tapauksessa olisi yhtiön profiloiminen sijoittajille.⁴

⁴ Profilointiin liittyvien tarkoituksien nimeäminen yksityistavoitteiksi on tässä tapauksessa sikäli harhaanjohtavaa, että kyse on monille organisaatioille yhteisestä tavoitteesta. Pidän käsitteen käyttöä kuitenkin genretutkimuksen kannalta perusteltuna, koska tilinpäätöstiedotteen ensisijainen tehtävä ei ole yhtiön profiloiminen vaan liiketoimintaan liittyvän tiedon julkistaminen (ks. Valtiovarainministeriön asetus arvopaperin liikkeeseenlaskijan säännöllisestä tiedonantovelvollisuudesta 2012/1020).

(Mp.) Kyse on tekstinulkoisesta interdiskursiivisesta omimisesta,⁵ jota Bhatia (2010: 37) luonnehtii tekstinammattilaisen taktiseksi valinnaksi.

Profiloinnin suhteen Kuronen (2012: 67–71) kiinnittää erityistä huomiota tilinpäätös-tiedotteiden otsikoihin, jotka hänen havaintojensa perusteella luovat kuvaa yhtiöstä hyvänä sijoituskohteena. Otsikon hyödyntäminen positiivisen mielikuvan luomisessa on Kurosen (mas. 68–69) mukaan merkki tuloksenhallinnasta, ja se kertoo lehdistötiedotteen genren piirteiden sekoittumisesta pörssitiedotteen piirteisiin. Ilmiö on myös merkki siitä, että tilinpäätöstiedotteen yksi kohderyhmä on laajalle yleisölle tietoa välittävät talous-journalistit, jotka hyödyntävät omaa ammattitaitoaan erottaakseen myyvän aineksen ja yhtiön liiketoiminnan kehityksestä kertovan tiedon (mp.). Kurosen (ma.) havaintojen sekä Fivan (2018b) tiedotteen perusteella katson aiheelliseksi kiinnittää huomiota otsikointiin myös tässä tulosvaroituksia käsittelevässä tutkielmassa.

Kielitieteen ulkopuolella tulosvaroituksia on tutkittu kattavasti laskentatoimen ja rahoituksen alalla. Tutkimusta on tehty etenkin siitä näkökulmasta, kuinka (positiivisen tai negatiivisen) tulosvaroituksen antaminen vaikuttaa julkisesti noteeratun yhtiön osakekurssiin (esim. Atiase ym. 2006; Jackson & Madura 2007; Elayan & Pukthuanthong 2009).

⁵ Bhatia (2004: 88) käyttää tekstilajipiirteiden omimisesta/lainautumisesta myös nimitystä *colonization*. Tulkitsen termivalinnan liittyvän tekstilajipiirteiden siirtymisen näkökulmaan: lainatun genren voi nähdä ”kolonisoivan” lainavaa genreä tai vaihtoehtoisesti lainaava genre voi (aktiivisesti) omia piirteitä toisesta genrestä. Bhatian (mts. 87–95) mukaan esimerkiksi nykyisessä kulutusyhteiskunnassa mainonnan diskurssin voi nähdä kolonisoivan tekstilajeja. Toisaalla (Bhatia 2010: 38–40) hän tulkitsee interdiskursiivisuuden toimivan myös toisin päin: esimerkiksi yrityksen vuosikertomuksen kirjoittaja voi oma-aloitteisesti hyödyntää PR-diskurssin ammattikäytänteitä yksityistavoitteen (kuten positiivisen julkisuuskuvan) saavuttamiseksi. Esimerkiksi Kuronen (2012) käsittelee genrepiirteiden lainautumista tilinpäätöstiedotteisiin jälkimmäiseltä kantilta: hän näkee interdiskursiivisuuden nimenomaan tekstintuottajan valintana sen sijaan, että kyse olisi lainatun genren kolonisoivasta vaikutuksesta. Tätä näkökulmaa sovellan myös omassa tutkielmassani, sillä tuloksenhallinnan käsite itsessään implikoi ammattikirjoittajan oma-aloitteisuutta.

3 Tulosvaroitukset pörssitiedotteena

Luvussa 3 analysoin tutkimusaineistoni tulosvaroitustiedotteet. Luvussa 3.1 esittelen positiivisten ja negatiivisten tulosvaroitusten analyysissä hyödyntämäni yleiset rakennemallit sekä tulosvaroitusten kielellisten piirteiden analyysin yleiset periaatteet.

Tarkastelen aineistoni positiivisia ja negatiivisia tulosvaroituksia omina kokonaisuksinaan siten, että luku 3.2 käsittelee positiivisia tulosvaroituksia rakenteen (3.2.1) ja kielellisten piirteiden (3.2.2) osalta ja luku 3.3 vastaavasti negatiivisia tulosvaroituksia rakenteen (3.3.1) ja kielellisten piirteiden (3.3.2) osalta.

3.1 Rakennemallien esittely ja kielellisten piirteiden analyysin periaatteet

Tekstilajin rakennetta voi Hasanin (1989 [1985]: 56–61, 63–64) mukaan analysoida toisaalta muodollisten ja toisaalta funktionaalisten kriteereiden kannalta. Muodollisten kriteereiden perusteella hahmoteltavia osioita ovat esimerkiksi tekstin kappaleet ja otsikot, kun taas funktionaaliset kriteerit viittaavat tekstin eri osioiden tehtäviin eli funktioihin. Omassa aineistossani muodollisten piirteiden osalta kaikille tulosvaroituksille yhteisiä osioita ovat otsikko, päivämäärä ja leipäteksti. Näiltä osin tarkastelemisani tulosvaroituksissa noudatetaan säätelytekstien ohjeita (ks. Nasdaq Helsinki Oy:n 2019). Kaikissa aineistoni tiedotteissa leipätekstiä on vähintään kahden kappaleen verran.

Funktionaalisissa kriteereissä hajontaa on aineistossani selvästi enemmän, mikä selittyy osaltaan Nasdaq Helsinki Oy:n (2019) ohjeistuksen muotoilulla. Ohjeistuksessa ainoiksi funktionaalisesti pakollisiksi vaiheiksi on määritelty yrityksen yhteystietojen kertominen sekä se, että tiedotteen keskeinen sisältö – toisin sanoen varoituksen aihe – tulee esittää heti tiedotteen alussa. Näiltä osin tulosvaroituksen ohjeiden mukainen rakenne muistuttaa kärjellään seisovalla kolmiolla kuvatun uutisen rakennetta: tärkein eli uutisarvoisin tieto kerrotaan tekstin alussa, kun taas vähemmän uutisarvoinen sisältö sijoittuu tekstin loppuun (Mäntynen 2006: 59). Analysoimisani tulosvaroituksissa yhteystiedot ja varoituksen aihe kerrotaan poikkeuksetta kaikissa tiedotteissa.

Tutkimusaineistoni rakenneanalyysin perusteella olen hahmotellut tulosvaroituksille kaksi tyypillistä rakennemallia, jotka esitän kuviossa 2:

Rakennemalli I	Rakennemalli II
1. Varoituksen aihe	1. [Vaihtuva osio]
2. Aiempi ennuste	2. Varoituksen aihe
3. Katsaus tulevaan	3. Katsaus tulevaan
4. Yhteystiedot	4. Yhteystiedot

Kuvio 2. Tulosvaroituksen kaksi tyypillistä rakennetta aineistoni mukaan.

VAROITUKSEN AIHE -osiossa kerrotaan tulosvaroituksen julkaisemisen syy, joka voi liittyä esimerkiksi yhtiön liikevaihdon tai -voiton kehitykseen. Rakennemallin I tiedotteet noudattavat VAROITUKSEN AIHE -osion sijainnin puolesta Nasdaq Helsinki Oy:n (2019) ohjeita, kun taas rakennemallin II tiedotteissa aloituspaikalla kerrotaan jotain muuta, suoraan varoituksen aiheeseen liittymätöntä tietoa. Tällainen tieto voi olla esimerkiksi tiedotteen sisällön tiivistävää metatekstiä tai liiketoimintaympäristöön liittyvää arviointia.

Rakennemallien omiksi vaiheikseen eritellyt AIEMPI ENNUSTE ja KATSAUS TULEVAAN liittyvät tiedottamisen ajalliseen ulottuvuuteen: pörssitiedotteita luetaan ikään kuin jatkokertomuksen osina, joiden avulla sijoittajat voivat suhteuttaa uutta tietoa aiempaan tietämykseensä yrityksestä (ks. Kuronen 2012: 63). AIEMPI ENNUSTE -vaiheessa kerrotaan yhtiön viimeisin markkinoille antama liiketoiminnan (lähitulevaisuuden) näkymä, joka sääätelytekstien suositusten (ks. Fiva 2018b) mukaan pitäisi sisällyttää kaikkiin tulosvaroituksiin. Rakennemallin I varoituksissa viimeisin ennuste kerrotaan yhtä tapausta lukuun ottamatta kaikissa tiedotteissa leipätekstin ensimmäisenä asiasisältönä, kun taas rakennemallin II varoituksissa viimeisintä ennustetta ei välttämättä kerrota lainkaan.

Ajallisen ulottuvuuden täydentävä KATSAUS TULEVAAN -vaihe sisältää puolestaan yhden pakollisen ja yhden vaihtoehtoisen askeleen. Vaiheen toteuttava pakollinen askel on tieto siitä, milloin yhtiö julkaisee seuraavan jatkuvan tiedonantovelvollisuuden piiriin kuuluvan pörssitiedotteensa. Aineistoni tulosvaroituksista Saga Fursin tiedote on ainoa, josta tämä askel ja siten KATSAUS TULEVAAN -vaihe puuttuvat. Vaiheen vaihtoehtoinen askel sisältää puolestaan yhtiön arvion sen tulevaisuudennäkymistä. Tämä askel toteutuu kolmessa tutkimusaineistoni tulosvaroituksessa.

Aineistoni kaikissa tulosvaroituksissa on YHTEYSTIEDOT-osio, joka sisältää yrityksen yhteyshenkilön tiedot sekä mahdollisen yrityskuvauksen. Osassa tiedotteita myös kerrotaan yhteystietojen ohessa ne keskeisimmät kanavat, jonne tulosvaroitusta on

lähetetty. Rakennevaiheiden järjestyksessä YHTEYSTIEDOT on jokaisen tiedotteen viimeinen osio lukuun ottamatta YIT:n tiedotetta, joka päättyy vastuuvapautuslausekkeeseen.

Edellä hahmotellut rakennemallit ovat yleistyksiä, joiden tarkoitus on valaista tulosvaroitusten tyypillisiä rakenteita (ks. 1. tutkimuskysymykseni) eli sitä, mitä asiasisältöä varoituksissa kerrotaan ja missä järjestyksessä. Mäntysen ja Shoren (2014: 741) mukaan liike-elämän tekstejä käsittelevässä genretutkimuksessa juuri tyypillisyyden käsite nouseekin usein keskiöön, kun tarkastellaan genrejen välistä vuorovaikutusta. Myös käsillä olevassa tutkielmassa tarkasteltujen tekstien rakenteissa on genretutkimukselle ominaiseen tapaan variaatiota, mutta rakennemallien perusteella niistä saa kuitenkin hyvän yleiskäsityksen: malleihin eriteltyt asiasisällöt löytyvät kahta poikkeusta lukuun ottamatta kaikista tulosvaroituksista, ja niiden keskinäinen järjestys noudattaa rakennemallien järjestystä.

Tulosvaroitusten kielellisten piirteiden osalta tarkastelen etenkin sitä, miten tulosvaroitusten julkaissien yhtiön liiketoiminnan kehitystä evaluoidaan (ks. 2. tutkimuskysymykseni). Pääasiallisena analyysin kohteena ovat otsikot ja tekstien aloitusjaksot, koska ne ovat säätelytekstien ohjeiden mukaan tulosvaroitusten keskeisen sisällön viestimisen kannalta tärkeitä (ks. esim. Juholin 2009: 285–286). Kiinnitän erityistä huomiota kielen analyysissä VAROITUKSEN AIHE -osioon, jossa kerrotaan tiedotteen keskeisin asia eli syy sille, miksi tiedote on ylipäättään pitänyt julkaista.

3.2 Positiiviset tulosvaroitukset

Tässä luvussa analysoin aineistoni viisi positiivista tulosvaroitusta rakenteen (3.2.1) ja kielellisten piirteiden (3.2.2) osalta.

3.2.1 Rakenne

Positiivisen tulosvaroituksen antaneiden yhtiöiden tiedotteet muodostavat aineistossani rakenteeltaan verrattain homogeenisen ryhmän. Kaikki viisi varoitusta kuuluvat rakennemallin I tulosvaroituksiin, eli niiden aloitusvaiheessa kerrotaan tiedotteen keskeinen sisältö, joka on tulosvaroituksen aihe. Tekstin aloitusvaiheen sisällön osalta kaikissa positiivisissa tulosvaroituksissa noudatetaan siis Helsingin pörssin (Nasdaq Helsinki Oy 2019) sääntöjä.

Sanamäärältään tulosvaroitukset vaihtelevat Pöyryn 167 sanan tekstistä YIT:n reilun 1 300 sanan tekstiin. Mikäli YIT:n tiedotteesta jätetään huomioimatta miltei tuhannen sanan pituinen vastuuvapautuslauseke, sanamäärältään pisin tulosvaroitusta on Koneen vajaan 500 sanan tiedote. Koneen tulosvaroitusta sanamäärään on laskettu mukaan vuoden 2017 taloudellista kehitystä havainnollistava taulukko, joka hieman pidentää tiedotetta sivumäärällisesti. Muissa positiivisissa tulosvaroituksissa ei ole taulukkoa.

Kokonaisrakenteensa puolesta prototyypinä positiivisena tulosvaroituksena voi pitää aineistossani Pöyryn tiedotetta, jonka esitän esimerkissä 1. Tulosvaroitusta oikealle puolelle olen merkinnyt, mitä rakennemallin osiota tekstijakso edustaa.⁶

(1)

Tulosvaroitusta	Rakennemallin osio
Pöyry Oyj Pörssitiedote 17.1.2018 klo 10.00	(ylätunniste)
Ennakkotietoa vuoden 2017 oikaistusta liikutuksesta	<i>Otsikko</i>
Pöyryn toisen vuosipuoliskon ja koko vuoden kannattavuus on parantunut enemmän kuin yhtiö ennakoii. Koko vuoden 2017 oikaistun liikutuksen arvioidaan olevan 24-26 MEUR (2016: 5,8 MEUR). Luvut perustuvat tilintarkastamattomiin alustaviin raportointikauden taloudellisiin tietoihin.	<i>Varoitusta aihe</i>
Pöyryn koko vuotta 2017 koskevan, 15.6.2017 päivitetyn, ohjeistusta mukaisesti ohjeistus oli: "Konsernin oikaistun liikutusta arvioidaan parantuvan selvästi."	<i>Aiempi ennuste</i>
Pöyry julkaisee tilinpäätöstiedotteen 2017 jaksolta tammikuu-joulukuu 2017 perjantaina 9.2.2018	<i>Katsaus tulevaan</i>
PÖYRY OYJ	<i>Yhteystiedot</i>
Juuso Pajunen, talousjohtaja puh. +358 10 33 26632	
Pöyry on kansainvälinen konsultointi- ja suunnitteluyhtiö. Tarjoamme järkevimmät ratkaisut energiantuotantoon, sähköön siirtoon ja jakeluun, metsäteollisuuteen, kemianteollisuuteen ja biojalostukseen, kaivos- ja metalliteollisuuteen, väyläinfraan sekä vesihuoltoon. Pöyryn liikevaihto vuonna 2016 oli 530 miljoonaa euroa, ja yhtiön osakkeet on listattu Nasdaq Helsingin pörssissä (POY1V). Noin 5 500 asiantuntijaa. 40 maata. 130 toimistoa.	
(Pöyry 2018.)	

⁶ Tulosvaroitusta otsikko lukee Nasdaq Helsinki Oy:n tiedotevaraston tiedotteissa kahteen tai jopa kolmeenkin kertaan ylätunnisteen molemmin puolin. Tekstiin nostamissani esimerkeissä otsikkoa ei ole toistettu, mutta tiedotteiden pituutta havainnollistaakseni myös otsikoiden toistot on huomioitu tulosvaroitusta kokonaissanamäärissä.

Pöyryn tulosvaroitukset on kirjoitettu tiiviiseen muotoon. Mikäli yrityskuvausta ei huomioida, tiedotteen pisin kappale on kolmesta virkkeestä koostuva aloitusjakso, jossa kerrotaan tiedotteen keskeinen aihe: aiempaa arviota parempi liike-tulos. Varoituksen aiheen esittelevää aloituskappaletta seuraa rakennemallin I mukaisesti osio, jossa yrityksen viimeisin markkinoille annettu tulosennuste toistetaan. Leipätekstin lopettavassa KATSAUS TULEVAAN -vaiheessa kerrotaan Pöyryn seuraavan viestinnällisen toimenpiteen aihe ja ajankohta ennen koko tiedotteen päättävää YHTEYSTIEDOT-vaihetta.

Pöyryn tulosvaroituksen tiivis kirjallinen muoto hahmottuu paremmin, kun sitä vertaa esimerkiksi Marimekon tulosvaroitukseen. Molempien tulosvaroitusten varsinaiset leipätekstit koostuvat samoista vaiheista, mutta Marimekon tiedotteen leipäteksti (179 sanaa) on yli kolme kertaa Pöyryn vastaavaa (58 sanaa) pidempi:

(2)

Ennakkotietoja Marimekon vuoden 2017 tuloksesta – vertailukelpoinen liikevoitto kasvoi 41 prosenttia ja liikevaihto 3 prosenttia	<i>Otsikko</i>
Alustavien tilinpäätöstietojen mukaan Marimekko-konsernin vuoden 2017 liikevaihto oli noin 102,3 miljoonaa euroa (2016: 99,6); liikevoitto oli noin 8,4 miljoonaa euroa (5,2) ja vertailukelpoinen liikevoitto noin 8,6 miljoonaa euroa (6,1). Luvut ovat tilintarkastamattomia.	<i>Varoituksen aihe</i>
10.8.2017 julkistetussa puolivuosisikatsauksessaan Marimekko arvioi liikevaihdon ja vertailukelpoisen liikevoiton vuonna 2017 olevan samalla tasolla kuin edellisvuonna. 27.10.2017 yhtiö kertoi pörssitiedotteella tarkistaneensa arviotaan vuoden 2017 vertailukelpoisesta liikevoitosta ja ennakoiti sen olevan edellisvuoden tasolla tai korkeampi. Arvio liikevaihdosta pysyi ennallaan. Samassa yhteydessä Marimekko kertoi, että vuoden viimeisellä neljänneksellä erityisesti joulukaupan osuus myynnistä on merkittävä ja joulusesongin onnistumisella on olennainen vaikutus yhtiön koko vuoden tulokseen. Yhtiö toisti päivitetyn arvion 2.11.2017 julkistetussa osavuosisikatsauksessaan, ja se kuului kokonaisuudessaan seuraavasti: Marimekko-konsernin liikevaihdon arvioidaan vuonna 2017 olevan samalla tasolla kuin edellisvuonna ja vertailukelpoisen liikevoiton olevan edellisvuoden tasolla tai korkeampi.	<i>Aiempi ennuste</i>
Alustavien tilinpäätöstietojen mukaan vuoden 2017 vertailukelpoinen liikevoitto kasvoi 41 prosenttia ja liikevaihto 3 prosenttia edellisvuodesta. Liikevoittoa vahvisti ennakoitua parempi joulumyynti, joka kasvatti vähittäis- ja tukkumyyntiä Suomessa. Tulosta vahvistivat myös toiminnan tehostuminen ja ennakoitua pienemmät kulut.	<i>Varoituksen aihe (jatkuu)</i>
Marimekko Oyj:n tilinpäätöstiedote vuodelta 2017 mukaan lukien yhtiön arvio vuoden 2018 näkymistä julkistetaan aiemmin ilmoitetun mukaisesti torstaina 15.2.2018 klo 8.30.	<i>Katsaus tulevaan</i>
(Marimekko 2018.)	

Marimekon tiedotteen merkkimäärää lisää etenkin rakennemallin AIEMPI ENNUSTE -vaihe, jossa viitataan yhteensä kolmeen yhtiön aiemmin julkaisemaan ennusteeseen. Erotuksena Pöyryn tekstiin kyseinen osio on myös sijoitettu tiedotteeseen siten, että se jakaa tulosvaroituksen aihetta käsittelevän jakson kahtia: ensimmäisessä kappaleessa kerrotaan vuosien 2016 ja 2017 liikevaihto ja -voitto, ja prosentuaaliset muutokset ilmoitetaan vasta AIEMPI ENNUSTE -osion jälkeen. Marimekon tulosvaroituksessa liiketoiminnan taustoja avataan jossain määrin myös sanallisesti esimerkiksi AIEMPI ENNUSTE -osiossa, jossa käsitellään muun muassa joulusesongin vaikutusta koko vuoden tulokseen. Pöyry puolestaan nojautuu liiketoiminnan muutoksien kuvailussa pääasiassa numeraaliseen tietoon.

Tiedotteiden leipätekstin kappaleiden funktioiden perusteella positiiviset tulosvaroitukset noudattavat hyvin pitkälti samaa kaavaa. Keskeisen sisällön kertovaa aloitusvaihetta seuraa kaikissa tapauksissa aiemman ennusteen toisto, minkä lisäksi kaikkien tiedotteiden leipätekstin lopuksi yhtiöt kertovat yhteystietojen lisäksi sen, mitä ja milloin seuraavaksi on tarkoitus tiedottaa. Marimekon, Pöyryn ja Suomen Hoivatiilojen tulosvaroitusten leipäteksti koostuu yksinomaan edellä mainituista funktioista. Koneen ja YIT:n tiedotteiden leipätekstissä on puolestaan osioita, joilla on myös muita funktioita.

Aineistoni kaikkia positiivisia tulosvaroituksia yhdistää se, että tiedotteen alussa kerrotaan yhtiön liiketoiminnan kannalta suotuisaa informaatiota, joka kertoo taloudellisesti parantuneista näkymistä. Rakenteen osalta niissä ei ole negatiivisten tulosvaroitusten tapaan hajontaa (vrt. luku 3.3.1), vaan kaikissa noudatetaan uutisteksteistä tuttua kärjellään seisovan kolmion periaatetta, jonka mukaan kaikkein tärkein asia – tulosvaroituksissa varoituksen aihe – kerrotaan ensimmäiseksi. Kärkikolmiomallin tärkeyshierarkiaa noudattavaksi tulkitseen myös seuraavaksi asiasisällöksi nostetun aiemman ennusteen toiston, jonka Fiva (2018a) suosittelee sisällyttämään tulosvaroituksiin. AIEMPI ENNUSTE -vaihetta seuraava KATSAUS TULEVAAN puolestaan täydentää tiedotteen ajallista ulottuvuutta, minkä voi nähdä palvelevan pörssiyritysten ”tarinaa” seuraavien analyttikoiden ja taloustoimittajien tarpeita (ks. Kuronen 2012: 63).

Kokonaisuudessaan aineistoni positiiviset tulosvaroitukset noudattavat rakenteen osalta säätelytekstien ohjeita: tiedotettavat asiat kerrotaan selkeästi ja loogisessa järjestyksessä, eikä tiedotteissa ole epäolennaisia korostuksia. Positiivisten tulosvaroitusten tietosisältö ei johda sijoittajaa harhaan, joten sijoittajat voivat tiedotteiden perusteella arvioida yrityksen taloudellisen aseman kehitystä. (Juholin 2009: 285–286; ks. myös Nasdaq Helsinki Oy 2019: 37.)

3.2.2 Kielelliset piirteet

Liiketoiminnan tuloskehityksen diskurssi ja dynaamisuus ovat sijoittajaviestinnälle tyypilliseen tapaan vahvasti läsnä positiivisissa tulosvaroituksissa. Aineistoni tiedotteiden otsikoissa viitataan taajaan esimerkiksi liikevaihdon tai -voiton kasvuun tai muutoin ennakoitua parempaan kehitykseen. Dynaamisuuden elementti liittyy positiivisissa tulosvaroituksissa erityisesti niin kutsuttuihin tiivistäviin otsikoihin, jotka nimensä mukaisesti tiivistävät tekstin keskeisen sisällön (ks. Kankaanpää 2006: 175–180). Tällaisia ovat esimerkkien 3 ja 4 otsikot, jotka ovat Marimekon ja Suomen Hoivatiilojen tulosvaroituksista:

- (3) Ennakkotietoja Marimekon vuoden 2017 tuloksesta – vertailukelpoinen liikevoitto kasvoi 41 prosenttia ja liikevaihto 3 prosenttia (Marimekko 2018.)
- (4) Suomen Hoivatilat Oyj: Ennakkotietoa Suomen Hoivatiilojen vuoden 2017 taloudellisesta kehityksestä: liikevaihto ja operatiivinen tulos odotettua korkeammat (Suomen Hoivatilat 2018.)

Esimerkkien 3 ja 4 otsikoissa tiivistetään tulosvaroituksen julkaisemisen syy, joka on Marimekon tapauksessa liikevoiton ja -vaihdon kasvaminen ja Suomen Hoivatiilojen kohdalla liikevaihdon ja operatiivisen tuloksen kasvaminen. Leksikaalisella tasolla dynaamisuutta ilmaistaan esimerkissä 3 *kasvaa*-verbin avulla, kun taas esimerkissä 4 dynaamisuutta ilmaiseva adjektiivilauseke *odotettua korkeammat* vastaa lukijan odotusten täyttymiseen suhteessa aiemmin julkaistuun tietoon. Dynaamiset ilmaukset vievät positiivisissa tulosvaroituksissa kehitystä aina parempaan suuntaan (ks. myös Kuronen 2012: 67). Esimerkit 3 ja 4 ilmentävät myös talousretoriikan kulmakiviä, jotka liittyvät muun muassa kasvuun, kehittymiseen ja mittaamiseen.

Esimerkissä 4 yhtiön liiketoiminnan positiivista kehitystä kuvataan positiivisen evaluoinnin keinoin adjektiivilausekkeella *odotettua korkeammat*, joka on vertailua ilmaiseva komparaatiomuoto (VISK § 633). Hunstonin ja Thompsonin (2000: 21–22) mukaan vertailu on yksi kolmesta evaluoiville ilmauksille tyypillisistä kielellisistä piirteistä.⁷

⁷ Muita evaluoinnille tyypillisiä kielellisiä piirteitä ovat subjektiivisuus ja arvottuneisuus. Subjektiivisuus on laaja ryhmä, johon kuuluvat mm. modaaliset ilmaukset. Arvottamiseen liittyvälle evaluoinnille tyypillisiä ovat puolestaan mm. sellaiset ilmaukset, jotka viittaavat tavoitteen täyttymiseen tai täyttymättä jäämiseen. Se, mikä määritellään *positiiviseksi* tai *negatiiviseksi* evaluoinniksi, riippuu kuitenkin aina tutkittavan teksti(laji)n taustalla vaikuttavasta arvojärjestelmästä. (Hunston & Thompson 2000: 21–22.) Koska pörssiyrityksen ensisijainen tehtävä on tuottaa voittoa osakkeenomistajille, nollatuloksen tekemistä

Myös esimerkissä 5 yhtiön kannalta positiivinen tieto tuodaan keskeiselle paikalle otsikkoon, jossa positiivisuutta ilmaistaan transitiiviverbin *nostaa* avulla:

- (5) YIT nostaa arviotaan vuoden 2017 oikaistusta liikevoitosta ja kirjaa kulun tase-erien uudelleen arvioinnista (YIT 2018.)

Esimerkissä 5 *nostaa*-verbiä käytetään abstraktissa merkityksessä. Tässä yhteydessä verbin perusteella voidaan päätellä, että YIT on tehnyt aikaisempaa arviotaan paremman tuloksen. Tulosvaroituksen otsikossa *nostaa*-verbi siis ohjaa lukijaa tulkitsemaan, että YIT:n liiketoiminta on kehittynyt hyvin. Mikäli organisaation yksityistavoitteena on positiivisen julkisuuden tavoittelu esimerkiksi tiedotteeseen perustuvan uutisen muodossa, vaikutelmaa voi pitää suotuisana. Otsikon lukijaksi voidaankin ajatella sijoittajan ja analyytikon lisäksi myös toimittaja, jolla on mahdollisuus käyttää tulosvaroituksen otsikkoa uutisensa otsikossa (Juholin 2009: 234; ks. myös Kuronen 2012: 68–69). Toisaalta otsikko myös noudattaa sääätelytekstien suosituksia siihen sisällytettyjen dynaamisten ja tekoja ilmaisevien elementtien (*nostaa arviotaan; kirjaa kulun tase-erien uudelleen arvioinnista*) puolesta: niiden avulla otsikkoon voidaan ladata kaikkein uutisarvoisin tieto (ks. Juholin mts. 290).

Erityisesti tiivistävän otsikon voi nähdä toimivan melko itsenäisenä tekstin osana, jonka voi lukea sellaisenaan (ks. Halliday 1994: 392–397). Aineistoni tulosvaroitusten otsikot ovat muodoltaan täydellisiä lauseita (ks. esimerkit 3 ja 5) tai predikaattittomia lauseita (ks. esimerkki 4). Tiivistävien otsikoiden voi lisäksi tulkita kuvastavan pörssi-maailman (talous)kasvun retoriikkaa, joka korostaa tulevaisuudenuskoa ja kehityspyrkimyksiä. Kurosen (2012: 67) mukaan kehittymisen diskurssi on luonnollistunut pörssi-maailmaan, jossa ”ei ole mahdollista jäädä paikalleen”.

Aineistoni positiivisten tulosvaroitusten otsikoista neljä viidestä on tiivistäviä. Tiivistävät otsikot näyttävät aikaisemman tutkimuksen perusteella sopivan etenkin kärkikolmiomallia noudattaviin teksteihin, sillä esimerkiksi Kankaanpää (2006: 178) tekee samansuuntaisen havainnon rakennusviraston lehdistötiedotteista (ks. myös Komppa 2006: 308–310).

tavataan evaluoida negatiivisin sanankääntein esimerkiksi osakeanalyytikon raportissa. Jos taas sanomalehden kolumnisti käsittelee saman yhtiön toimintaa esimerkiksi eettisyyden näkökulmasta, nollatulosta tuskin olisi syy negatiiviselle arvioinnille.

Toisenlaisia otsikoita edustavat nimeävät otsikot, joissa tiedotteen asiasisältöä ei laajenneta.⁸ Nimeävät otsikot ovat tyypillisiä erilaisille virkateksteille ja asiakirjoille (ks. Heikkinen 2000: 162; Kankaanpää 2006: 177). Oman aineistoni positiivisista tulosvaroituksista ainoastaan Pöyryn tiedotteessa käytetään nimeävää otsikkoa:

(6) Pöyry Oyj: Ennakkotietoa vuoden 2017 oikaistusta liikutuksesta (Pöyry 2018.)

Esimerkin 6 tulosvaroituksen otsikosta käy ilmi, että se käsittelee vuoden 2017 oikaistua liikutusta, mutta siinä ei kerrota, miten liiketoiminta on kehittynyt. Tulosvaroituksen otsikon perusteella ei toisin sanoen voi päätellä, onko kyse positiivisesta vai negatiivisesta varoituksesta. Otsikkoa hallitsee pääsana (*ennakkotietoa*), joka ei ilmaise evaluointia.

Yhdessäkään aineistoni positiivisessa tulosvaroituksessa ei käytetä sanaa *tulosvaroitus*, vaikka kyse on alalla vakiintuneesta tekstilajin nimityksestä. *Ennakkotieto*-sana vaikuttaa korvanneen *tulosvaroituksen* kokonaan, sillä sitä käytetään jokaisessa positiivisessa tulosvaroituksessa joko leipätekstissä tai otsikossa. Mitään varsinaista estettä *tulosvaroitus*-sanan käytölle ei kuitenkaan ole: esimerkiksi edellä olevan esimerkin 6 otsikon voisi kirjoittaa muotoon ”Tulosvaroitus Pöyryn vuoden 2018 oikaistusta liikutuksesta”. *Ennakkotieto*-sanan käyttäminen on tässä yhteydessä itse asiassa harhaanjohtavaa, sillä tiedote on julkaistu *sisäpiiritieto*-kategoriassa, jota koskee sisäpiiritiedon julkistamisvelvollisuus (ks. Nasdaq Helsinki Oy 2019). Ennakkotieto on sen sijaan vapaaehtoisesti julkaistava tiedote, josta ei ole omaa säännöstään arvopaperimarkkinalainsäädännössä.

Sijoittajaviestijöiden tapaan välttää *tulosvaroitus*-sanaa voidaan hakea selitystä *varoittaa*-verbin merkityksestä, joka on *Kielitoimiston sanakirjan* (s.v. *varoittaa*) mukaan seuraava:

VAROITTAA kehottaa varomaan jtk t. olemaan tekemättä jtk (vaarallista) t. luottamatta jhk, tiedottaa jstak uhkana olevasta, vaarasta tms. *Varoittaa lapsia tulitikkuleikkien vaaroista. Hirvistä varoittava liikennemerkki. Minua on varoitettu hänestä. Varoittaa poikaa lähtemästä. Varoitti uskomasta huhupuheisiin. Minähän varoitin! Varoittava esimerkki. Varoittava oire.*

⁸ Vaikka olen jakanut aineistoni tulosvaroitusten otsikot tiivistäviin ja nimeäviin, niillä on myös yhteisiä tekijöitä. Esimerkkien 3 ja 4 otsikot ovat itse asiassa eräänlaisia hybridejä, jotka koostuvat otsikon aloittavasta nimeävästä osiosta ja sitä tarkentavasta tiivistävästä osiosta. Osion vaihtumisen tunnistaa joko ajatusviivasta (esimerkki 3) tai kaksoispisteestä (esimerkki 4). Käsittelem hybridiotsikoita kuitenkin nimenomaan tiivistävinä siitä syystä, että niiden myötä lukija saa tiivistävän otsikon määritelmän mukaisesti käsityksen tekstin keskeisestä sisällöstä. (Nimeävien ja tiivistävien otsikoiden rajan määrittelyä pohtii myös Kankaanpää 2006: 176–177.)

Määritelmän mukaan *varoittaa*-verbi kertoo toimijaan tai toimintaan liittyvästä uhasta tai vaarasta tai muusta epäsuotuisasta tapahtumasta. Merkityksen ytimessä on toisin sanoen negatiivisuus, jonka yhdistäminen yrityksen toimintaan ei lähtökohtaisesti kuulu viestinnän ammattikäytänteisiin. Tämän perusteella tulkitseen *varoittaa*-verbin ja *tulosvaroit*-substantiivin välttämisen kertovan tuloksenhallinnan yksityistavoitteesta.

Aineistoni positiivisia tulosvaroituksia voi kuitenkin kokonaisuudessaan pitää odotuksenmukaisina tiedotteina: niiden otsikko korreloi leipätekstin aloitusvaiheen teeman kanssa siten, että jo pelkästään näiden osioiden perusteella lukija saa kattavan kuvan tulosvaroituksen keskeisestä sisällöstä. Rakennemallia II noudattavissa negatiivisissa tulosvaroituksissa keskeinen sisältö ei puolestaan hahmotu yhtä helposti (vrt. luvut 3.3.1 ja 3.3.2).

3.3 Negatiiviset tulosvaroitukset

Tässä luvussa analysoin aineistoni 11 negatiivista tulosvaroitusta rakenteen (3.3.1) ja kielellisten piirteiden (3.3.2) osalta.

3.3.1 Rakenne

Tutkimusotantani 11 negatiivisesta tulosvaroituksesta 6 kuuluu rakennemallia I noudattaviin ja viisi rakennemallia II noudattaviin varoituksiin. Kuten jo luvussa 3.1 esitin, merkittävin ero rakennemallien välillä on se, että rakennemallin II tulosvaroituksissa leipätekstin ensimmäiseksi asiasisällöksi nostetaan jokin muu tieto kuin VAROITUKSEN AIHE, vaikka säätelytekstien (ks. Nasdaq Helsinki Oy 2019) mukaan se tulisi sijoittaa tiedotteen alkuun. Niin ikään poikkeavana rakennemallin II tulosvaroituksissa voi pitää sitä, että kahdessa tiedotteessa viidestä ei toisteta yhtiön aiemmin markkinoille antamaa näkymää, vaikka Fiva (2018a) näin suosittaleekin tekemään.

Negatiivisista tulosvaroituksista sanamäärältään lyhyin on Saga Fursin 112 sanan tiedote ja pisin puolestaan Rovio Entertainmentin 654 sanan tiedote. Jälkimmäisessä kerrotaan yhtiölle keskeisiä avainlukuja sekä taulukon että ranskalaisten viivojen muodossa, mikä tekee siitä myös sivumäärällisesti verrokkejaan pidemmän.

Rakennemallia I noudattavat negatiiviset tulosvaroitukset muodostavat leipätekstin kappaleiden funktioiden valossa melko yhtenäisen ryhmän. Yhtä poikkeusta lukuun ottamatta ryhmän jokainen tulosvaroit

ENNUSTE, KATSAUS TULEVAAN ja YHTEYSTIEDOT. Rakenteen osalta ainoa poikkeus on Metson tulosvaroitus, jossa ei ole AIEMPI ENNUSTE -vaihetta.

Kaikkiaan rakennemallin II tulosvaroituksissa on rakenteen osalta keskinäistä hajontaa rakennemallin I varoituksia enemmän. Erityisen paljon variaatiota rakennemallin II tulosvaroituksilla on aloitusvaiheessa – paradoksaalisesti juuri aloitusvaiheen variaatio on myös rakennemallin II tiedotteita yhdistävä tekijä. Aloitusvaiheessa kerrotaan esimerkiksi talouden historialliseen kehitykseen liittyvää tietoa (ks. Neo Industrial 2018; Stockmann 2018) tai arvioidaan liiketoimintaympäristöä yleisellä tasolla (ks. Saga Furs 2018). Orava Asuntorahaston tiedote alkaa puolestaan AIEMPI ENNUSTE -vaiheella, mikä on ainutkertaista aineistoni tulosvaroituksille. Toisaalta taas Rovion ja Saga Fursin tiedotteissa aiempi ennuste ei puolestaan käy ilmi lainkaan. Näistä jälkimmäisen kohdalla on kuitenkin syytä mainita, että varoituksen aihe kerrotaan jo otsikossa (*Saga Furs Oyj arvioi kuluvan tilikauden tuloksen heikkenevän selvästi*), vaikka itse leipätekstissä siihen palataan vasta toisessa kappaleessa.

Yhteinen nimittävä tekijä rakennemallin II tulosvaroituksille on se, että VAROITUKSEN AIHE -osio viestitään vasta tiedotteen toisena asiasisältönä. Niin ikään yhdistävä tekijä on KATSAUS TULEVAAN -vaihe, joka puuttuu ainoastaan Saga Fursilta. Tyypillinen esimerkki rakennemallin II tulosvaroituksesta on Stockmannin tiedote:

(7)

Ennakkotietoa Stockmannin vuoden 2017 liikevaihdosta ja liikevoitosta	<i>Otsikko</i>
Stockmann Oyj Abp, Sisäpiiritieto 11.1.2018 klo 16.30 EET	(ylätunniste)
Alustavien taloudellisten tietojen mukaan Stockmann-konsernin liikevaihto oli noin 315 miljoonaa euroa vuoden 2017 neljännellä vuosineljänneksellä. Vertailukelpoisen liiketoiminnan liikevaihto oli edellisvuoden tasolla. Lindexin liikevaihto vertailukelpoisissa myymälöissä laski 1 prosentin vuosineljänneksen aikana. Stockmann Retailin vertailukelpoinen liikevaihto oli vuosineljänneksellä edellisvuoden tasolla. Konsernin koko vuoden 2017 liikevaihto oli noin 1 056 miljoonaa euroa. Vertailukelpoisen liiketoiminnan liikevaihto laski 1 prosentin.	<i>Vaihtuva osio</i>
Stockmann-konsernin vuoden 2017 liikevoitto ei tule saavuttamaan 26.9.2017 julkaistua tulosenustetta. Alustavien tietojen mukaan jatkuvien toimintojen vuoden 2017 oikaistu liikevoitto on noin 12 miljoonaa euroa (2016: 30,9 miljoonaa euroa).	<i>Varoituksen aihe</i>
Lindexin oikaistun liikevoiton arvioidaan olevan noin 13 miljoonaa euroa (2016: 54,9 miljoonaa euroa), mikä on merkittävästi vähemmän kuin edellisenä vuonna. Lindexin suhteellinen myyntikate on pysynyt alhaisella tasolla, ja kannattavuuden parantamisohjelman tuomat kustannussäästöt saavutetaan vasta vuonna 2018. Sekä Stockmann Retail- että Real Estate -liiketoimintayksiköt	

parantavat vuoden 2017 liiketuloksiaan verrattuna edelliseen vuoteen. Myös Stockmannin liiketoiminnan kustannukset olivat tavoitetasoa korkeammat neljännellä vuosineljänneksellä.

Luvut perustuvat jatkuvien toimintojen tilintarkastamattomiin alustaviin taloudellisiin tietoihin.

Aiempi tulosestimate vuodelle 2017 (julkaistu 26.9.2017): Stockmann arvioi konsernin vuoden 2017 liikevaihdon laskevan Lindexin heikomman myynninkehityksen sekä myymäläverkoston ja tuotevalikoiman muutosten takia. Jatkuvien toimintojen oikaistun liikevoiton odotetaan olevan suunnilleen samalla tasolla tai hieman heikempi kuin vuonna 2016.

*Aiempi
ennuste*

Stockmann julkaisee tilinpäätöstiedotteensa 14.2.2018.

*Katsaus
tulevaan*

Lisätietoja:

Kai Laitinen, talousjohtaja, puh. 09 121 5800
www.stockmanngroup.com
STOCKMANN Oyj Abp
Lauri Veijalainen
toimitusjohtaja

Yhteystiedot

Jakelu:

Nasdaq Helsinki
Keskeiset tiedotusvälineet

(Stockmann 2018.)

Rakennemallin II mukaisesti Stockmannin tulosvaroituksen järjestyksessään toisena asiasisältönä kerrotaan VAROITUKSEN AIHE -osio: konsernin liikevoitto tulee olemaan aiempaa ennustetta vaatimattomampi. Ensimmäisessä leipätekstin kappaleessa käsitellään puolestaan sellaista konsernin ja sen osien liikevaihtoon liittyvää tietoa, joka ei suoraan liity varoituksen aiheeseen. Stockmannin tulosvaroituksessa myös toistetaan yhtiön AIEMPI ENNUSTE ennen tiedotteen päättäviä KATSAUS TULEVAAN- ja YHTEYSTIEDOT-osioita.

Koska tulosvaroituksen julkaisun taustalla on pörssiyhtiön sisäpiirille vastikään valjennun (talous)tiedon julkistaminen, lukijan odotushorisontiksi määrittäytyä yhtiötä ja sen taloudellista tilannetta koskeva uusi tieto. Rakennemallin II tulosvaroituksissa uutisarvoista asiasisältöä ei kuitenkaan sijoiteta tiedotteen alkuun, mikä tulkintani mukaan viittaa tuloksenhallintaan ja pyrkimykseen näyttäytyä myönteisessä valossa myös silloin, kun tiedotettava asia ei ole yhtiölle suotuisa. Myös Kuronen (2012: 70) tulkitsee negatiivisen tiedon sijoittamisen tilinpäätöstiedotteissa kertovan tuloksenhallinnasta ja profiloinnista: hänen tutkimuksessaan eräs tappiota tehnyt yhtiö käsitteli tilinpäätöstiedotteensa alussa strategiaa ja liiketoiminnan tulevaisuutta siirtäen negatiivisen

historiatiedon taustalle. Niin ikään Henry (2008: 373) pitää yhtiölle suotuisan tiedon sijoittamista lukijan huomiota kiinnittävälle paikalle tilinpäätöstiedotteessa merkinä markkinoinnin diskurssista ja siten viestinnän ammattikäytänteiden vaikutuksesta. Stockmannin tekstin uutiskärkenä on konsernin liikevaihto, joka on viimeisimmällä vuosineljänneksellä säilynyt edellisvuoden vastaavan aikajakson tasalla ja laskenut aavistuksen, kun liikevaihtoa tarkastellaan koko kalenterivuoden osalta. Toisin sanoen yhtiö nostaa tekstin etualalle itselleen varsinaista uutisarvoista asiaa suotuisamman teeman (eli liikevaihdon) ja käsittelee tietoa liikevoittoennusteen täyttymättä jäämisestä (eli varoituksen aiheesta) vähemmän uutisarvoisella paikalla.

3.3.2 Kielelliset piirteet

Aineistoni negatiivisten tulosvaroitusten otsikoiminen poikkeaa positiivisista merkittävästi: yli puolet (6/11) otannan tiedotteista on otsikkotyypiltään nimeäviä, kun taas positiivisissa tulosvaroituksissa kyseistä otsikointitapaa käytetään vain yhdessä tiedotteessa. Nimeävien otsikoiden myötä tuloskehityksen diskurssi ja dynaamisuus jäävät positiivisiin tulosvaroituksiin verrattuna taka-alalle. Suurin osa otsikoista on siis sellaisia, että niiden perusteella ei käy ilmi, mihin suuntaan yrityksen taloudellinen tilanne on kehittynyt:

- (8) Ennakkotietoa Elecsterin vuoden 2017 tuloksesta (Elecster 2018.)
- (9) Rovio Entertainment Oyj: Ennakkotietoja vuoden 2017 Q4:n ja koko tilikauden tuloksesta sekä näkymät vuodelle 2018 (Rovio 2018.)

Esimerkkien 8 ja 9 otsikot ovat substantiivilausekkeita, joissa asiasisältöä ei laajenneta eikä yhtiön liiketoiminnan kehitystä arvioida. Nimeävien otsikoiden abstraktiotaso on positiivisille tulosvaroituksille tyypillisiä tiivistäviä otsikoita korkeampi, minkä myötä negatiivinen tieto ei välity otsikosta. Tämä käy ilmi, kun verrataan esimerkin 8 otsikkoa varoituksen aiheen tiivistävään lauseeseen, joka tulee Elecsterin tiedotteen leipätekstin toisessa kappaleessa: ”Konsernin osakekohtainen tulos koko vuodelta 2017 jää selvästi edellisvuotta pienemmäksi”. Nimeävän otsikon merkityssisällön voi tulkita vasta leipätekstin perusteella, kun taas tiivistävissä otsikoissa merkitys ilmenee otsikosta itsestään, ja leipätekstissä sen merkitystä tarkennetaan lisätiedoin. Negatiivisten tulosvaroitusten otsikoinnissa abstraktiotason nosto ja neutraalit ilmaisut viittaavat nähdäkseni profiloinnin yksityistavoitteeseen, jonka tarkoituksena on saavuttaa mahdollisimman

myönteistä näkyvyyttä julkisuudessa. Aiemmassa tutkimuksessa samankaltaisen havainnon tekivät ICT-alan yritys Elcoteqiin liittyvää uutisointia tutkineet Aittapelto ja Koljonen (2006: 98–99), joiden mukaan tiedotteen lähettäneen yhtiön tapa käsitteellistää liiketoimintaansa liittyvää tietoa menee osittain läpi tiedotusvälineissä sellaisenaan.

Esimerkkien 8 ja 9 otsikot edustavat lisäksi aineistoni tulosvaroituksille tyypillistä tuloksenhallinnan tapaa, jossa tiedote nimetään tulosvaroituksen sijaan ennakkotiedo(i)ksi. Negatiivisista tulosvaroituksista näin on tehty valtaosassa tiedotteista (7/11), vaikka *tulosvaroit*us-sanalle ei ole mitään käytännön estettä. Esimerkin 8 otsikon voisi ilmaista vaikkapa muodossa *Tulosvaroit*us *Elecsterin vuoden 2017 tuloksesta*, joka olisi myös Fivan (2018b) suositusten mukainen.

Nimeäviä otsikoita käytetään aineistoni valossa erityisesti rakennemallia II noudattavissa tulosvaroituksissa, joissa tekstin aloitusjaksossa kerrotaan jotain muuta kuin suoraan varoituksen aiheeseen liittyvää tietoa. Viidestä rakennemallia II noudattavasta tulosvaroituksesta yhteensä kolmessa käytetään nimeävää otsikkoa, kuten esimerkissä 10:

(10)

Ennakkotietoa Stockmannin vuoden 2017 liikevaihdosta ja liikevoitosta	<i>Otsikko</i>
Alustavien taloudellisten tietojen mukaan Stockmann-konsernin liikevaihto oli noin 315 miljoonaa euroa vuoden 2017 neljännellä vuosineljänneksellä. Vertailukelpoisen liiketoiminnan liikevaihto oli edellisvuoden tasolla. Lindexin liikevaihto vertailukelpoisissa myymälöissä laski 1 prosentin vuosineljänneksen aikana. Stockmann Retailin vertailukelpoinen liikevaihto oli vuosineljänneksellä edellisvuoden tasolla. Konsernin koko vuoden 2017 liikevaihto oli noin 1 056 miljoonaa euroa. Vertailukelpoisen liiketoiminnan liikevaihto laski 1 prosentin.	<i>Vaihtuva osio</i>
Stockmann-konsernin vuoden 2017 liikevoitto ei tule saavuttamaan 26.9.2017 julkaistua tulosennustetta. Alustavien tietojen mukaan jatkuvien toimintojen vuoden 2017 oikaistu liikevoitto on noin 12 miljoonaa euroa (2016: 30,9 miljoonaa euroa).	<i>Varoituksen aihe</i>
[– –].	
(Stockmann 2018.)	

Myös esimerkin 10 otsikko on substantiivilauseke, jonka asiasisältöä ei laajenneta esimerkiksi arvioimalla yhtiön liiketoiminnan kehitystä. Siinä missä rakennemallin I tulosvaroituksissa tyypillisesti otsikkoon tiivistettyä varoituksen aihetta käsitellään leipä-

tekstin ensimmäisessä kappaleessa (ks. luku 3.2.2), rakennemallia II noudattavissa tulosvaroituksissa varoituksen aiheeseen palataan vasta VAIHTUVAN OSION jälkeen. Esimerkin 10 otsikon teemat ovat liikevaihto ja liikevoitto, joista edellistä käsitellään heti tiedotteen alussa. Ohjeistuksen mukaisena pysynyt liikevaihto ei kuitenkaan ole tulosvaroituksen julkaisun syy, mutta se on Stockmannille liikevoittoa suotuisampi talouden tunnusluku. Kuronen (2012: 61) kutsuu tilinpäätöstiedotteiden analyysissään vastaavanlaista liikevoiminnan erien valikointia positiiviseksi kehystämiseksi ja tulkitsee sen merkiksi tuloksenhallinnasta. Esimerkissä 10 tuloksenhallinnasta ja viestinnän ammattikäytänteiden vaikutuksesta kertoo se, että Stockmann nostaa liikevaihdon sekä tulosvaroituksen otsikkoon että uutisarvoiselle paikalle leipätekstin alkuun, mikä ohjaa lukijan kiinnittämään ensimmäiseksi huomiota yhtiön kannalta positiivisempaan asiaan ennen tulosvaroituksen varsinaista aihetta.

Alla olevan esimerkin 11 tulosvaroituksesta voidaan havaita samankaltaisia tuloksenhallinnan merkkejä ja viestinnän ammattikäytänteiden vaikutuksia kuin esimerkissä 10. Tiedotteen otsikko on nimeävä, ja varoituksen aiheen lisäksi siinä on myös muita teemoja. Lisäksi varoituksen aihetta käsittelevä osio on vasta leipätekstin toisessa kappaleessa, ja uutisarvoisimmassa avauskappaleessa kerrotaan yhtiön julkisuuskuvan kannalta suotuisaa tietoa:

(11)

Neo Industrial: Ennakkotietoa vuoden 2017 liikevaihdosta ja liikevoitosta sekä vuoden 2018 näkymistä	<i>Otsikko</i>
Neo Industrialin alustava liikevaihto 110 M€ vuonna 2017 on tulosohjauksen mukainen, eli kasvoi selvästi edellisestä vuodesta.	<i>Vaihtuva osio</i>
Neo Industrialin alustava tilikauden 2017 liikevoitto 5,0 miljoonaa euroa jää alle aikaisemmin annetun tulosohjauksen. Aikaisemman tulosohjauksen mukaan liikevoiton ennustettiin olevan vuoden 2016 liikevoiton tasolla, eli 5,9 miljoonaa euroa.	<i>Varoituksen aihe + Aiempi ennuste</i>
Liiketuloksen laskun syynä ovat raaka-ainehintojen kohoaminen, jotka saadaan aina vasta viiveellä myyntihintoihin, ja valuuttakurssien, etenkin Norjan ja Ruotsin kruunujen, muutokset. Nämä yhdessä alensivat myyntikatetta sekä varaston ja raaka-ainehintasuojauksen arvoja vuoden 2017 viimeisellä vuosineljänneksellä.	
Kaapeliliiketoiminnan alustava tilikauden 2017 käyttökate on 7,8 miljoonaa euroa, kun se vuonna 2016 oli 8,3 miljoonaa euroa.	
Tilikaudella 2018 Neo Industrialin liikevaihdon arvioidaan kasvavan edellisestä tilikaudesta ja liiketuloksen kasvavan selvästi edellisestä	<i>Katsaus tulevaan</i>

tilikaudesta. Liiketoiminnan luonteeseen kuuluvat suuret vaihtelut kvartaalien välillä ja ne voivat olla vuosien välillä erilaisia.

Yhtiö julkistaa vuoden 2017 tilinpäätöstiedotteen 13.2.2018.

Neo Industrial Oyj
Hallitus

Yhteystiedot

Lisätietoja:

Toimitusjohtaja Ralf Sohlström, puh. 040 770 2720

www.neoindustrial.fi

Neo Industrial Oyj:n strategiana on investoida pääasiassa teollista liiketoimintaa harjoitaviin ja keskenään synergiaetuja tarjoaviin yrityksiin. Yhtiön tavoitteena on kehittää ostettuja yrityksiä aktiivisella omistajuudella ja luoda niihin lisää arvoa. Tuottoa sijoitukselle syntyy osinkona ja arvonnousuna. Neo Industrialin B-osake noteerataan NASDAQ Helsingin päämarkkinalla. Neo Industrialin teollisena toimialana on kaapeliteollisuus.

(Neo Industrial 2018.)

Esimerkin 11 tulosvaroituksen otsikossa kerrotaan tiedotteen käsittelevän yhtiön liikevaihtoa ja -voittoa sekä alkaneen vuoden 2018 näkymiä. Tulosvaroituksen julkaisemisen tosiasiallinen syy on kuitenkin yhtiön tulosoajasta heikompi liikevoitto, johon palataan vasta leipätekstin toisen kappaleen ensimmäisessä virkkeessä (kappaleessa limittyy kaksi rakenneosaa: ensimmäisessä virkkeessä ilmaistaan VAROITUKSEN AIHE, toisessa puolestaan AIEMPI ENNUSTE). Ensimmäisessä kappaleessa sen sijaan todetaan liikevaihdon pysyneen aiemman ennusteen mukaisena, ja tietoa tarkennetaan *kasvaa*-verbillä, jonka määrittäenä on liikevaihdon kasvua korostava evaluoiva adverbi *selvästi*.

Varoituksen aihetta eli liikevoiton kehitystä kuvataan *jäää*-verbillä, joka ohjaa tulkitsemaan tulosta odotettua vaatimattomampana (ks. Virtanen 2015: 128): toteutunut liikevoitto on 0,9 miljoonaa euroa eli noin 15 prosenttia aiempaa arviota alempi. On kuitenkin syytä huomata, että Neo Industrialin vuoden 2016 tilinpäätöksen mukaan yhtiön liikevaihto kyseisenä vuonna oli 101 miljoonaa euroa. Vuoden 2017 liikevaihto kasvoi tästä siis yhdeksän miljoonaa euroa eli noin yhdeksän prosenttia, jota tiedotteessa kuvataan *selväksi* kasvuksi. Samaa asteikkoa soveltamalla myös liikevoiton voisi kuvailla jääneen (vähintäänkin) *selvästi* tavoitteen alle, sillä sen poikkeama vertailuluvusta on yli puolitoista kertaa liikevaihdon poikkeamaa suurempi. Sääteilyteksteistä Fiva (2010: 3) suosittelee, että listayhtiöiden tulosennusteissa muutoksen suuruutta kuvaavia ilmaisuja tulisi käyttää johdonmukaisesti.

Kolmessa aineistoni 11 negatiivisesta tulosvaroituksesta yhtiön kannalta kielteisiä asioita ei nosteta tiedotteen otsikkoon tai leipätekstin aloituskappaleeseen. Kielteisyyden häivyttäminen negatiivisissa tulosvaroituksissa on siinä mielessä huomionarvoista, että positiivisissa tulosvaroituksissa positiivinen evaluointi nostetaan poikkeuksetta vastaville paikoille (ks. luku 3.2.2).

Toinen kielteisyyttä häivyttävä ilmiö liittyy entiteettien määrän vähäisyyttä ilmaisevien kvanttoriadverbien (ks. VISK § 657) käyttöön. Negatiivisissa tulosvaroituksissa lukijan tulkintaa ohjailaan määrän adverbilla *hieman*, joka luo kuvaa siitä, että liiketoiminnan kielteistä kehitystä ei pidetä merkittävänä. Tiivistävissä otsikoissa *hieman*-adverbia käytetään esimerkiksi seuraavin tavoin:

- (12) Qt Group Oyj:n liikevaihdon kasvu vuonna 2017 jää hieman aiemmin ennustetusta (Qt Group 2018.)
- (13) Ennakkotietoa Aspocompin 2017 liikevaihdon ja liiketuloksen kehityksestä: kasvu jää hieman aiemmin ennustetusta (Aspocomp 2018.)

Qt Groupin ja Aspocompin negatiivisissa tulosvaroituksissa mitattavaa kehitystä kuvaavat *jääda*-verbi sekä *kasvaa*-verbiin perustuva nominijohdos *kasvu* aktivoivat tiedotteeseen kehitysdiskurssin, mutta kvanttoriadverbien *hieman* myötä epätoivottua kehityssuuntausta kuvataan maltilliseksi. Numeroiden valossa yhtiöiden liikevaihdot ovat kehittyneet seuraavalla tavalla:

Yhtiö	Kasvuennuste (%)	Toteutunut kasvu (%)	Ennusteen alitus (%-yks.)	Ennusteen alitus (%)
Qt Group	Noin 15	11,8	3,2	21,4
Aspocomp	Noin 10	6,2	3,8	38

Taulukko 1. Qt Groupin ja Aspocompin liikevaihtojen kasvuennuste ja toteutunut kasvukehitys.

Esimerkeissä 12 ja 13 määrän adverbilla *hieman* kuvaillaan tulkintani mukaan nimenomaan toteutuneen liikevaihdon prosenttiyksiköissä mitattua kehitystä, jota voi pitää maltillisena. Kun poikkeamat suhteutetaan yhtiöiden ennusteisiin, luvut näyttävät kuitenkin aivan toisessa mittakaavassa: Aspocompin kehitys jää lähes 40 prosenttia ennusteesta ja Qt Groupinkin yli 20 prosenttia. Pörssiyritysten toimintalogiikan valossa

voidaan todeta, että *hieman*-adverbilla luodaan tarkoituksellisesti kuvaa siitä, että liike-toiminnan negatiivinen kehitys ei ole merkittävää. Profiloinnin yksityistavoite on toisin sanoen ilmeinen.

Hieman-tarkennusta käytetään niin ikään Qt Groupin tulosvaroituksen leipätekstin alussa liikevaihdon odotuksia heikomman kasvun kuvailussa. Lisäksi yhtiö kehystää esi-merkissä 14 kurssiivilla merkitsemääni negatiivista varoituksen aihetta liiketoimintaan liittyvällä myönteisemmällä tiedolla, jonka olen lihavoanut. Tiedotteen aloitus-kappaleeseen liittyy myös alleviivauksella merkitty AIEMPI ENNUSTE -vaihe:

- (14) Qt-konsernin liikevaihdon kasvua rasitti vuoden 2017 lopussa euron vahvistuminen dollariin nähden sekä usean neuvottelujen loppuvaiheessa olevan keskisuuren kaupan siirtyminen vuodelle 2018. *Sanotuista syistä johtuen yhtiön liikevaihdon kasvu vuonna 2017 jää hieman yhtiön aiempaa, 23.10.2017 julkistettua kasvuennustetta heikommaksi. Aiemman ennusteen mukaan yhtiö arvioi liikevaihtonsa kasvavan vuonna 2017 noin 15 prosenttia edellisvuodesta. Alustavien, tilintarkastamattomien lukujen perusteella yhtiön liikevaihto vuonna 2017 oli 36,2 miljoonaa euroa, kasvua edellisvuodesta 11,8 prosenttia. Vuoden 2017 viimeisellä neljänneksellä liikevaihto oli 10,1 miljoonaa euroa, kasvua edellisvuodesta 14,0 prosenttia. Yhtiön liikevaihdon kasvu vertailukelpoisin valuutoin oli vuoden 2017 viimeisellä neljänneksellä hyvä 20,3 prosenttia ja koko vuonna 13,3 prosenttia.* (Qt Group 2018.)

Qt Groupin tulosvaroituksessa varoituksen aihe kerrotaan leipätekstin ensimmäisessä kappaleessa. Koko vuoden 2017 kasvua koskevan varoituksen aiheen jälkeen huomiota kiinnitetään viimeisen vuosineljänneksen kehitykseen, joka on ollut koko vuoden kasvua (11,8 %) parempi (14,0 %). Erikseen mainitaan vertailukelpoisin valuutoin suhteutetut liikevaihdon kasvuluvut, joista viimeisimmän neljänneksen kehitystä yhtiö kuvailee positiivista arviointia ilmaisevalla adjektiivilla *hyvä*. Tulkinnan taustaksi aktivoituu näin ollen implisiittinen asteikko, johon suhteutettuna 20,3 prosentin tulosta käsitellään konsensuaalisesti hyvänä.

Ennakoitua heikommasta liikevaihdon ja -tuloksen kehityksestä varoittanut Martela kehystää sekin VAROITUKSEN AIHE -osiota liiketoimintansa muihin osa-alueisiin liittyvällä positiivisella tiedolla (lihavoitu):

- (15) Alustavien tilintarkastamattomien tilinpäätöstietojen mukaan Martela konsernin koko vuoden 2017 liiketulos ei saavuttanut 23.10.2017 tiedotettua tasoa.

Alustavien tilintarkastamattomien tilinpäätöstietojen mukaan koko vuoden 2017 liikevaihto ja liiketulos heikkenivät selvästi edellisvuodesta:
Liikevaihto oli noin 109 miljoonaa euroa ja liiketulos noin 0 miljoonaa euroa

Neljännellä neljänneksellä 2017 Suomen liikevaihto ei saavuttanut ennakoitua tasoa. **Uudet tilaukset olivat edelleenkin kasvussa Suomessa neljännellä neljänneksellä**, mutta niiden toimitukset jakautuivat vuodelle 2017 ja 2018. **Neljännellä**

neljänneksellä toimitusvarmuutemme ylitti vuoden 2016 tason ja tätä edelleen edesauttoi tietojärjestelmän toiminnallisuuden parantuminen ja uusien toimintatapojen jalkauttaminen organisaatioon. (Varoituksen aihe)

Edellinen ohjeistus 2017 (julkaistu 23.10.2017): Martela-konsernin vuoden 2017 liikevaihdon arvioidaan heikkenevän selvästi ja liiketuloksen heikkenevän edellisvuodesta. Konsernin liiketulos kertyy normaalista kausivaihteluista johtuen toisella vuosipuoliskolla. (*Aiempi ennuste*) (Martela 2018.)

Tuloksenhallinnasta ja viestinnän ammattikäytänteiden vaikutuksesta esimerkiksi 15 kertoo se, että ennusteesta jääneen liikevaihdon syitä erittelevän kolmannen kappaleen yhteydessä esitellään yhteensä neljä yhtiön liiketoiminnan kannalta myönteistä seikkaa: (1) uusien tilausten määrän *kasvu*, jota *edesauttoi* (2) toimintavarmuuden ja (3) tietojärjestelmien *parantuminen* sekä (4) uusien toimintatapojen jalkauttaminen. VAROITUKSEN AIHE -osiossa liiketoiminnan kehitystä kuvataan tavoitteen täyttymättä jäämiseen liittyvällä negatiivisella evaluoinnilla (ks. Hunston & Thompson 2000: 21), joka ilmaistaan *saavuttaa-* ja *heikentyä-*verbeillä. Molemmille yhteistä on se, että ne kuvaavat asiaintilaa suhteessa AIEMPI ENNUSTE -vaiheessa ilmaistuun vertailukohtaan.

Viidessä aineistoni 11:stä negatiivisesta tulosvaroituksesta aiempaa ennustetta heikompaa liiketoiminnan kehitystä perustellaan ulkoisilla eli yhtiöstä riippumattomilla tekijöillä. Ulkoisiin syihin vetoaminen on tyypillistä nimenomaan negatiivisille tulosvaroituksille, sillä aineistoni positiivisissa tulosvaroituksissa odotuksia parempaa liiketoiminnan kehitystä ei perustella ulkoisilla syillä lainkaan.⁹ Toistuvasti esiin nouseva yhtiöstä riippumaton syy ovat epäsuotuisasti kehittyneet valuuttakurssit, kuten esimerkiksi 16 (ks. myös esimerkki 14 edellä):

- (16) Ennakkotietojen mukaan Aspocompin tammi-joulukuun 2017 liikevaihto oli 23,0 miljoonaa euroa (21,6 M€ 1-12/2016). Liikevaihto kasvoi 6,2 prosenttia edellisvuoteen verrattuna, mutta **jäi** odotetusta noin 10 prosentin kasvusta **johtuen** US dollarin **heikkenemisestä** sekä merkittävän asiakasprojektin **viivästyisestä** joulukuussa 2017. Vertailukelpoisilla valuuttakursseilla oli 0,17 miljoonan euron **negatiivinen vaikutus** liikevaihtoon.

Ennakkotietojen mukaan Aspocompin liiketulos kehittyi positiivisesti edellisvuoteen verrattuna, mutta liiketulosprosentti jäi samalle tasolle kuin vuonna 2016. (*Varoituksen aihe*)

Aikaisemmassa ennusteessaan (pörssitiedote 26.10.2017) Aspocomp arvioi vuoden 2017 liikevaihdon kasvavan noin 10 prosenttia ja liiketulosprosentin paranevan vuodesta 2016. (*Aiempi ennuste*) (Oma korostus.) (Aspocomp 2018.)

⁹ Positiivisen tulosvaroituksen antaneista yhtiöistä Kone vetoaa ulkoisiin syihin toteamalla, että valuuttakurssit vaikuttavat negatiivisesti yhtiön tulevaisuudennäkymiin liikevoiton osalta. Sen sijaan positiivisen tulosvaroituksen aiheita – liikevaihdon odotettua korkeampaa kasvua – ei perustella ulkoisilla syillä.

Tiedotteen ensimmäisessä kappaleessa yhtiön toimintaa evaluoidaan negatiivisesti dynaamisella *jääda*-verbillä, jonka avulla ilmaistaan, että yhtiö ei ole saavuttanut liikevaihdon kehitykseen liittyvää tavoitettaan. Negatiiviseksi evaluoinniksi voi lukea myös kielteisesti sävyttyneet verbikantaiset substantiivijohdokset *heikkeneminen* ja *viivästyminen*, jotka niin ikään indikoivat liiketoiminnan jääneen yhtiön sille asettamista tavoitteista (ks. Hunston & Thompson 2000: 21).

Aspocompin tiedotteessa negatiivinen evaluointi ei yhdisty liiketoiminnan laatuun sinänsä, sillä yhtiö perustelee heikkoa kehitystä siitä riippumattomilla tekijöillä. Aspocompin negatiivisen tulosvaroituksen aihe on odotuksia heikompi liikevaihdon ja -tuloksen kehitys, joiden katsotaan kuitenkin johtuvan valuuttakursseista. Leksikaalisella tasolla erityisesti kausaalisuuden ilmaukset *johtuen* ja (*negatiivinen*) *vaikutus* etäännyttävät yhtiön aktiivista toimintaa epäsuotuisasti kehittyneestä liiketoiminnasta. Esimerkiksi Thomas (1997: 55) huomauttaa, että ulkoisiin syihin vetoaminen on yksi keino loitontaa inhimillistä vastuuta liiketoiminnan huonosta menestyksestä. Tätä retorista tuloksenhallinnan keinoa on hyödynnetty myös Bhatian (ks. 2017: 105–106) tutkimissa osavuosikatsauksissa. Aspocompin tiedotteessa ulkoisiin syihin vetoamisen myötä yhtiön aktiivinen toiminta näyttäytyy jopa verrattain neutraalissa valossa, vaikka kyseessä on negatiivinen tulosvaroitus.

Tuloksenhallinnan ilmiön ja genren normien näkökulmasta mielenkiintoinen tapaus on Rovion julkaisema negatiivinen tulosvaroitus. Tulosta hallitaan rakenteen ja nimeävän otsikon avulla, mutta erityisesti huomio kiinnittyy siihen, kuinka yhtiö kielentää liiketoimintaansa liittyvää tietoa (alleviivattu) VAROITUKSEN AIHE -osiossa:

(17)

Rovio Entertainment Oyj: Ennakkotietoja vuoden 2017 Q4:n ja koko tilikauden tuloksesta sekä näkymät vuodelle 2018	<i>Otsikko</i>
Rovio julkistaa tällä pörssitiedotteella ennakkotietoja vuoden 2017 neljännen neljänneksen ja koko tilikauden 2017 taloudellisesta kehityksestä. Lisäksi yhtiö julkistaa näkymänsä vuodelle 2018, jotka yhtiön arvion mukaan voivat poiketa markkinaodotuksista. [– –].	<i>Vaihtuva osio</i>
Ennakkotiedot loka-joulukuun 2017 taloudellisesta kehityksestä	<i>Varoituksen aihe</i>
Vuoden 2017 viimeinen neljännes oli Rovion liiketoiminnalle <u>onnistunut</u> . Vertailukauteen nähden yhtiön kärkipelien tunnusluvut <u>parantuivat selvästi</u> , konsernin <u>liikevaihto kasvoi</u> 17 prosenttia ja <u>liikevoitto yli kaksinkertaistui</u> .	
Loka-joulukuun 2017 avainlukuja	

- Rovion liikevaihto kasvoi 17,0 prosenttia 73,9 miljoonaan euroon (63,2 miljoonaa euroa)
- Games: liikevaihto kasvoi 42,3 prosenttia 66,1 miljoonaan euroon (46,5 miljoonaa euroa)
- Brand Licensing: liikevaihto laski 53,3 prosenttia 7,8 miljoonaan euroon (16,7 miljoonaa euroa)
- Konsernin oikaistu käyttökate oli 14,1 miljoonaa euroa (15,9 miljoonaa euroa)
- Käyttökate oli 14,0 miljoonaa euroa (15,9 miljoonaa euroa)
- Liikevoitto oli 10,4 miljoonaa euroa (4,9 miljoonaa euroa)
- Pelien globaaleja kvartaalitaso avainlukuja:
 - ARPPU kasvoi 8 senttiin (4 senttiä).
 - Viiden suosituimman pelin ARPPU kasvoi 14 senttiin (7 senttiä).
 - MARPPU kasvoi 35,2 euroon (27,8 euroa).
 - Viiden suosituimman pelin MARPPU kasvoi 35,6 euroon (28,2 euroa).
- Käyttäjähankintainvestoinnit olivat 15,9 miljoonaa euroa (7,7 miljoonaa euroa) tai 24,0 prosenttia Games-segmentin liikevaihdosta (16,5 prosenttia).

Tammi-joulukuun 2017 avainlukuja

- Rovion liikevaihto kasvoi 55 prosenttia 297,2 miljoonaan euroon (191,7 miljoonaa euroa)
- Games: liikevaihto kasvoi 55,9 prosenttia 248,0 miljoonaan euroon (159,0 miljoonaa euroa)
- Brand Licensing: liikevaihto kasvoi 50,5 prosenttia 49,2 miljoonaan euroon (32,7 miljoonaa euroa)
- Oikaistu käyttökate kasvoi 64,5 miljoonaan euroon (35,4 miljoonaa euroa)
- Käyttökate kasvoi 60,0 miljoonaan euroon (35,4 miljoonaa euroa)
- Liikevoitto kasvoi 31,4 miljoonaan euroon (16,9 miljoonaa euroa) ja oikaistu liikevoitto 35,9 miljoonaan euroon (16,9 miljoonaa euroa)
- Käyttäjähankintainvestoinnit olivat 69,6 miljoonaa euroa (18,2 miljoonaa euroa) tai 28,1 prosenttia Games-segmentin liikevaihdosta (11,5 prosenttia).

Suluissa olevat luvut viittaavat vastaavaan ajanjaksoon vuotta aiemmin.

[– –].

Näkymät vuodelle 2018

*Katsaus
tulevaan*

Rovio-konsernin liikevaihdon odotetaan olevan 260 - 300 miljoonaa euroa (297 miljoonaa euroa vuonna 2017) ja vertailukelpoisen liikevoiton olevan 9 - 11 prosenttia liikevaihdosta (10,6 prosenttia vuonna 2017).

[– –].

[– –]. Käyttäjähankintainvestointien odotetaan olevan 30 prosenttia Games-segmentin liikevaihdosta vuositasona. Määrä voi vaihdella riippuen pelien monetisaation kehityksestä sekä kilpailutilanteesta. Käyttäjähankinnan markkinalla yksikkökustannukset ovat kasvaneet merkittävästi.

[– –].

(Rovio 2018.)

Aineistolleni tyypilliseen tapaan Rovion tulosvaroitustiedotteessa ei käytetä *tulosvaroitus*-substantiivia tai *varoittaa*-verbiä. Rakenteen analyysin myötä VAROITUKSEN AIHE -osioksi hahmottuu väliotsikosta *Ennakkotiedot loka-joulukuun 2017 taloudellisesta kehityksestä* alkava tekstijakso, joka päättyy Rovion liiketalouden tunnuslukuja sisältävään taulukkoon (tilanpuutteen vuoksi taulukko on karsittu esimerkiksi katelemasta). Yhtiö kuitenkin luonnehtii raportoimansa vuosineljänneksen liiketoimintaa *onnistuneeksi* sekä kertoo kärkipelien tunnuslukujen *parantuneen selvästi*, konsernin liikevaihdon *kasvaneen 17 prosenttia* ja liikevoiton *yli kaksinkertaistuneen*.

Tulosvaroituksessa esitellään Rovion keskeisimmät talousluvut 19 kohdan luettelmana, jossa liiketoiminnan suotuisaan kehitykseen viittaavaa *kasvaa* + illatiivi -muottia käytetään (ellipsi mukaan laskettuna) 13 kertaa (esim. *Rovion liikevaihto kasvoi 17,0 prosenttia 73,9 miljoonaan euroon (63,2 miljoonaa euroa)*). Liiketoiminnan epätoivottavasta kehityskulusta kerrottaessa käytetään puolestaan neutraalia *olla*-verbiä, eikä kehityskulun suuntaa sanallisteta lukijalle (esim. *Liikevoitto oli 10,4 miljoonaa euroa (4,9 miljoonaa euroa)*). Epätoivottavaksi kehityskuluksi olen laskenut myös yhtiön kasvaneet markkinoinnin tai asiakashankinnan kulut, joita Rovio nimittää talousjargonilta kalskattavalla *käyttäjähankintainvestoinnit*-substantiivilla (esim. *Käyttäjähankintainvestoinnit olivat 15,9 miljoonaa euroa (7,7 miljoonaa euroa)*). Negatiivisesti evaluoivaa *laskea*-verbiä luettelussa käytetään sen sijaan vain yhden kerran.

Kaiken kaikkiaan talousalan maallikon on vaikea tunnistaa Rovion pörssitiedotetta negatiiviseksi tulosvaroitukseksi – liiketoiminnan kasvuun liittyvät dynaamiset ilmaukset aktivoivat tiedotteeseen pikemminkin kehitysdiskurssin, jonka voisi tulkita viittaavan positiiviseen tulosvaroitukseen. Tämänkaltainen kielenkäyttö voi olla ongelmallista esimerkiksi yksityissijoittajille, joiden asiantuntemus ei välttämättä riitä analysoimaan talouden tunnuslukujen ja niiden kielentämisen välistä suhdetta (ks. Bhatia 2017: 102–103).

Rovion tulosvaroitus on esimerkki siitä, että media on yksi keskeinen pörssitiedotteiden vastaanottajien ryhmä, joka asiantuntemuksensa avulla seuloo tiedotteista uutisarvoiset asiat (Kuronen 2012: 71; ks. myös Luoma-aho ym. 2011: 52). Tässä tapauksessa median ja taloustoimittajien asiantuntemuksen voi nähdä tavallistakin tärkeämpänä, sillä Rovio listautui pörssiin vasta syksyllä 2017. Näin ollen se ei ollut

julkaissut liiketoimintansa aiempaa ennustetta pörssitiedotteena ennen helmikuun 2018 tulosvaroitusta.¹⁰

¹⁰ Rovion tulosvaroituksen rakenteellinen tulkinta on muutenkin haastavaa, sillä varoituksen aihe ei tavallisen tulosvaroituksen tapaan liity pelkästään siihen, kuinka liiketoiminta on kehittynyt aiempaan ennusteeseen nähden. Kauppalehden toimittaja Antti Mustosen (2018) mukaan varoituksen aiheeksi on itse asiassa tulkittava yhtiön arvio siitä, kuinka liiketoiminta kehittyy tiedotteen aikahorisontin jälkeisenä vuotena 2018 – tätä tulkintaa puoltaa myös se, kuinka voimakkaasti Rovion osake laski pörssissä, vaikka yhtiön julkaisemat tulostiedot eivät juurikaan poikkea yhtiön vuoden 2017 kolmannen vuosineljänneksen osavuositarkastuksessa kerrotusta näkymästä (Rovio 2017: 13). Tulosvaroituksen leipätekstin tulevaisuudennäkymiin liittyvä varovainen muotoilu (*Lisäksi yhtiö julkistaa näkymänsä vuodelle 2018, jotka yhtiön arvion mukaan voivat poiketa markkinaodotuksista*) antaa sekin vihjeitä tulosvaroituksen varsinaisesta syystä sekä antaa ymmärtää, että markkinoiden negatiivinen reaktio ei tule Roviolle täytenä yllätyksenä.

4 Tulosvaroitusten uutisointi Kauppalehdessä

Tässä luvussa analysoin aineistoni tulosvaroitusuutiset. Alaluvussa 4.1 tarkastelen uutisia otsikoiden ja alaluvussa 4.2 rakenteen osalta.

Tyypillinen Kauppalehden (jatkossa KL) tulosvaroitusta käsittelevä uutinen on lyhyehkö uutissähke, jonka sisältö perustuu kokonaan varoituksen julkaisseen yhtiön tiedotteeseen. Martelan ja Pöyryn tulosvaroituksista kertovissa uutisissa on lisäksi tieto yhtiön pörssikurssin reaktiosta tulosvaroitukseen, mutta varsinaista toimituksellista sisältöä niissä tai muissakaan tarkastelemissani KL:n uutissähkeissä ei ole. Stockmannin tulosvaroituksesta kertova uutinen poikkeaa muista sikäli, että siinä tulosvaroituksesta ei uutisoida omana sähkeenään vaan osana pörssipäivän yleisistä tapahtumista kertovaa koostetta. Analysoin Stockmannin tulosvaroitusuutisesta kuitenkin ainoastaan sitä tekstin osaa, joka käsittelee Stockmannia.

4.1 Tulosvaroitusuutisten otsikointi

Yhteensä 14:ssä aineistoni 16 tulosvaroituksesta käytetään tiivistävää otsikkoa. Ainoan poikkeuksen muodostavat Neo Industrialin (ks. esimerkki 18) ja Qt Groupin tulosvaroituksista kertovat uutiset, jotka otsikoidaan nimeävästi.¹¹

Kolmessa aineistoni viidestä positiivisesta ja kuudessa aineistoni 11 negatiivisesta tulosvaroitusuutisen otsikosta käytetään joko *tulosvaroitus*-substantiivia tai *varoittaa*-verbiä, mikä ohjaa tulkitsemaan uutisen nimenomaan tulosvaroitukseen. Leipäteksteissä (tulos)varoitusta mainitaan lisäksi kolmessa negatiivisesta tulosvaroitusta käsittelevässä uutisessä. Ero pörssitiedotteisiin on huomattava, sillä niissä *tulosvaroitus*-substantiivia tai *varoittaa*-verbiä ei käytetä kertaakaan missään asemassa. *Tulosvaroitus*-substantiivin sisältäviä uutisotsikoita ovat esimerkiksi Neo Industrialin negatiivisesta ja Marimekon positiivisesta tulosvaroituksesta kertovien uutisten otsikot:

(18) Neo Industrial antaa tulosvaroituksen (Neo Industrial KL 2018.)

(19) Marimekko yllätti – odotettua parempi joulumyynti johti positiiviseen tulosvaroitukseen (Marimekko KL 2018.)

¹¹ Toisaalta aineistoni nimeävästi otsikoidut tulosvaroitusuutiset kuvaavat tiedotteen keskeistä sisältöä nimeävästi otsikoituja tulosvaroitustiedotteita tarkemmin, sillä näissä uutisotsikoissa käytetään *tulosvaroitus*-sanaa. Aineistoni tiedotteiden nimeävissä otsikoissa puhutaan tulosvaroitukseen sijaan ennakkotiedoista. *Tulosvaroitus*-sanankäyttö yksinään ei kuitenkaan paljasta, onko kyseessä positiivinen vai negatiivinen tulosvaroitus.

Esimerkin 18 otsikko on tiedotteen keskeisen sisällön neutraalisti ja ytimekkäästi kertova transitiivilause, kun taas esimerkin 19 otsikko on moniulotteisempi. Se rakentuu asiain-tilaa kuvaavasta *Marimekko yllätti* -lauseesta ja sitä ajatusviivan jälkeen seuraavasta täsmennyksestä, jossa kerrotaan tulosvaroituksen syy. Täsmennyksessä ilmaistaan myös dynaamisuutta adjektiivilausekkeella *odotettua parempi*, joka suhteuttaa liiketoiminnan toteutuneen kehityksen yhtiön asettamiin tavoitteisiin. Esimerkin 19 otsikon perusteella lukijalle selviää, että kyse on positiivisesta tulosvaroituksesta, kun taas esimerkin 18 otsikossa ei kerrota, onko liiketoiminta kehittynyt aiempaa käsitystä parempaan vai huonompaan suuntaan. *Odotettua* + adjektiivi -muotti on aineistoni positiivisille tulosvaroitusuutisille ominainen tapa ilmaista dynaamisuuden elementtiä otsikossa, sillä muottia käytetään neljässä viidestä uutisotsikosta.

Negatiivisten tulosvaroitusuutisten otsikoille tyypillinen dynaamisuuden ilmaisemisen tapa on puolestaan *jäädä* + elatiivi, jota käytetään viidessä aineistoni 11:stä otsikosta:

- (20) Rovio kertoi tuloksesta ennen aikojaan – Kasvu jäi ennusteista eikä tämä vuosi näytä paremmalta (Rovio KL 2018.)

Esimerkin 20 otsikossa *jäädä* + elatiivi -muotti ohjaa lukijan tulkintaa yhtiön kasvusta. Toisaalta se on myös esimerkki aineistoni tulosvaroitusuutisten moniäänisyydestä, sillä *jäädä*-ilmaukset ovat implisiittisiä viittauksia toisiin ääniin ja näkökulmiin, kuten aiempiin odotuksiin (Virtanen 2015: 131). Tässä tapauksessa toinen ääni toimii vertailun mittapuuna, jonka näkökulmasta kasvun kehittyminen tulkitaan puutteelliseksi (ks. mp.). Positiivisissa tulosvaroituksissa edellä käsittelemäni *odotettua* + adjektiivi -muotti signaloi samaan tapaan moniäänisyyttä mutta ohjaa tulkintaa vertailun mittapuun näkökulmasta päinvastaiseen suuntaan eli odotuksia paremmaksi.

KL:n uutisotsikot voi jakaa kahteen päätyyppiin: esimerkin 18 kaltaisiin yksiosaisiin yhden finiittiverbin lauseotsikoihin (9/16) sekä esimerkin 19 kaltaisiin kaksiosaisiin otsikoihin (7/16), jotka sisältävät asiain-tilaa kuvaavan lauseen tai johtolauseen ja sen tarkennuksen. Kahdessa uutisotsikossa tarkentava osio merkitään lainausmerkein katkelmaksi tiedotteen olennaisimmasta sisällöstä, vaikka kyse ei olekaan sanasanaisesta suorasta lainauksesta:

- (21) Saga Furs varoittaa tuloksen heikkenevän - "Hintataso laskenut ja myyntimäärät kutistuneet" (Saga Furs KL 2018.)
- (22) Suomen Hoivatilat varoittaa: "Tulos odotettua korkeampi" (Suomen Hoivatilat KL 2018.)

Esimerkin 21 otsikon ensimmäisestä osasta käy ilmi tulosvaroituksen tyyppi (negatiivinen) ja jälkimmäisestä tulosvaroituksen julkaisemisen syy. Esimerkissä 22 osien väliset suhteet ovat puolestaan erilaiset: johtolauseesta voidaan päätellä, että kyse on tulosvaroituksesta, ja varoituksen tyyppi (positiivinen) ilmenee lainauksesta. Molemmissa tapauksissa lainausmerkit kuitenkin tiivistävät uutisen keskeisen sisällön siten, että ääneen pääsee varoituksen antanut yhtiö.

Pörssitiedotteiden otsikot ovat keskimäärin merkittävästi pidempiä kuin KL:n uutisotsikot, jotka ovat pituudeltaan 5–13 sanaa. Silmiinpistävimmäksi pituusero muodostuu Innofactorin tulosvaroituksesta kertovan uutisotsikon (esimerkki 23) ja alkutekstinä toimivan pörssitiedotteen otsikon (esimerkki 24) välillä:

- (23) Innofactor varoitti – käyttökate jää odotetusta (Innofactor KL 2018.)
- (24) Innofactorin vuoden 2017 neljännen vuosineljänneksen (Q4) käyttökate (EBITDA) on pienempi, mitä vuoden 2017 kolmannen vuosineljänneksen (Q3) osavuositarkastuksessa on odotettu (Innofactor 2018.)

KL:n uutisotsikossa kerrotaan viidellä sanalla, että Innofactor on julkaissut tulosvaroituksen odotuksia heikomman käyttökateen takia. Tiedotteen otsikossa kerrotaan sen sijaan tarkasti sekä liiketoiminnan kehityksen vertailujaksot että aiemman tiedon julkaisualusta. Otsikko koostuu päälauseesta ja sitä määrittävästä relatiivilauseesta, jotka muodostavat 19 sanan kokonaisuuden. Kurosen (2012: 68) mukaan pitkän otsikon käyttäminen on yksi tuloksenhallinnan keino, sillä se mahdollistaa asiasisällön laajentamisen ja subjektiivisen arvioimisen.

4.2 Tulosvaroitusuutisten rakenne

Rakenteen puolesta valtaosa (13/16) KL:n tulosvaroitusuutisista noudattaa uutisille tyypillistä kärkikolmiomallia, jossa tärkein asiasisältö eli varoituksen aihe nostetaan tekstin alkuun. Jokainen uutinen alkaa ingressillä, joten varoituksen aihe on useimmissa tapauksissa erotettu muusta tekstistä typografian keinoin (tässä kursiiivilla):

(25)

Orava varoittaa tuloksen heikkenemisestä	<i>Otsikko</i>
<i>Yhtiön oma arvio yhtiöiden arvonmuutoksesta kääntyi negatiiviseksi. Ulkopuolinen arvio on vieläkin heikompi.</i>	<i>Varoituksen aihe</i>

Orava Asuntorahasto varoittaa viime vuoden tuloksen olevan aiemmin arvioitua heikompi.

Sijoitussalkun neljänneksen vuosineljänneksen arvonmuutos oli negatiivinen. Arvonmuutos yhtiön oman laskennan mukaan oli -0,85 prosenttia eli noin -1,7 miljoonaa euroa. Arvonmuutos huomioiden yhtiö arvioi vuoden 2017 tulokseksi noin -2,7 miljoonaa euroa. Operatiivinen tulos oli positiivinen ja parani vuonna 2017.

Orava Asuntorahasto Oyj:n hallitus on saanut ulkopuolisen arvion noin 1600 asunnon sijoitussalkun arvosta. Tämä arvio on alustavasti noin 5,5 miljoonaa euroa eli 2,8 prosenttia alempi kuin yhtiön laskema arvo. Yhtiön johto selvittää erojen syitä. *Muu tieto*

Orava Asuntorahasto arvioi marraskuussa julkistetussa osavuositarkastuksessaan vuoden 2017 tuloksensa asettuvan välille -1 - +2 miljoonaa euroa. Samalla yhtiö odotti sijoitussalkun asuntojen arvonmuutoksen neljännellä vuosineljänneksellä muodostuvan hieman positiiviseksi. *Aiempi ennuste*

(Orava KL 2018.)

Esimerkin 25 ingressissä tarkennetaan tulosvaroituksen syytä, joka selittyy (sijoitussalkun) yhtiöiden heikolla arvonkehityksellä. Varoituksen aiheen käsittelyä jatketaan leipätekstin edetessä kahden kappaleen verran, minkä jälkeen uutisen lopussa kerrotaan yhtiöön liittyvää muuta tietoa sekä aiemmin julkaistu ennuste liiketoiminnan kehityksestä.

Oravan tulosvaroituksesta kertova uutinen on havainnollistava esimerkki siitä, kuinka aineistoni tulosvaroitukset ja niitä käsittelevät uutiset ketjuuntuvat. Tyypillinen KL:n tulosvaroitusuutinen rakentuu lähes kokonaan pörssitiedotteen suorien ja epäsuorien lainausten varaan. Esimerkissä 25 uutisen ingressiä seuraava virke *Orava Asuntorahasto varoittaa viime vuoden tuloksen olevan aiemmin arvioitua heikompi* on referatiivirakennetta hyödyntävä epäsuora lainaus tiedotteen otsikosta *Orava Asuntorahasto Oyj:n tulos aiemmin arvioitua heikompi*. Lisäksi leipätekstin kolme viimeistä kappaletta ovat suoria lainauksia lukuun ottamatta kohtaa *eli 2,8 prosenttia*, joka merkitään tiedotteessa sulkeisiin muodossa (2,8 %). Tiedotetta hyödynnetään kuitenkin leikkaa-liimaa-tyyppisesti siten, että toimittaja poimii alkutekstistä asiakokonaisuuksia ja järjestää ne kärkikolmiomallia noudattavaksi uutiseksi, jonka avausjaksossa kerrotaan uutisen tärkein sisältö. Oravan julkaisema pörssitiedote noudattaa puolestaan tulosvaroitusten rakennemallia II, jossa varoituksen aihe kerrotaan vasta leipätekstin toisena asiasisältönä.

KL:n uutisessa on lisäksi ingressi, joka ei ole suora tai epäsuora lainaus vaan pikemminkin toimittajan tulkinta yhtiön liiketoiminnasta. Ingressissä toimittaja kuvailee

Oravan arviota liiketoimintansa kehityksestä negatiivisesti evaluoivalla verbilausekkeella *kääntyi negatiiviseksi*. Ulkopuolista arviota – eli Oravasta riippumattoman tahon tekemää arviota yhtiön kiinteistösalkun arvosta – kuvaillaan sitäkin negatiiviseksi evaluoinniksi laskettavalla adjektiivilausekkeella *vieläkin heikompi*.

Aineistoni tulosvaroitusuutisten leipätekstien leikkaa-liimaa-menetelmään perustuva ketjuuntuminen alkuteksteihin poikkeaa merkittävästi uutisotsikoiden suhteesta tiedotteiden otsikoihin. Siinä missä uutisotsikoita voi pitää KL:n toimituksen tulkintana tiedotteiden keskeisistä sisällöistä (ks. luku 4.1), uutisten leipäteksteissä äänessä ovat tulosvaroituksen antaneet yhtiöt itse. Viime kädessä KL hallitsee yhtiöiden äänen kuulamista nostamalla uutisiinsa ainoastaan valikoituja tiedotteiden osia kärkikolmiomallia mukailevassa järjestyksessä, vaikka toisaalta myös tiedotteen lähettäneen yhtiön tapa käsitteellistää liiketoimintaansa liittyvää tietoa päätyy merkittävältä osin uutisiin sellaisenaan. Yleisesti tulosvaroituksia käsittelevät uutiset ovat tiedotteita moniäänisempiä, sillä niissä ääneen pääsevät sekä tulosvaroituksen julkaissut yhtiö että lehden toimittaja. Lisäksi KL:n uutisotsikoissa käytetään tiedotteisiin verrattuna enemmän *jäädä* + elatiivi ja *odotettua* + adjektiivi -muotteja, jotka toimivat implisiittisinä viittauksina toisiin ääniin (ks. Virtanen 2015: 131 ja luku 4.1 edellä).

Niin ikään tyypillistä tulosvaroitusuutisille on se, että niissä ei ole pörssitiedotteille tyypillistä KATSAUS TULEVAAN -osiota. Ajallisella ulottuvuudella voi ajatella olevan pienemmän merkityksen uutisessa kuin tiedotteessa, jonka kohderyhmä rajautuu tiukemmin pörssiyhtiön ”tarinaa” seuraaviin analyytikoihin ja meklareihin (ks. Kuronen 2012: 63). KL:n uutisten lukijakunta on sen sijaan laajempi, eikä keskivertolukija välttämättä seuraa uutisia pelkästään sijoituspäätösten vuoksi.

Toisin kuin tulosvaroitustiedotteissa, KL:n uutisissa *tulosvaroitus*-substantiivia ja *varoittaa*-verbiä käytetään yleisesti niin uutisten otsikoissa kuin leipäteksteissäkin. Esimerkiksi uutisotsikoissa sanat esiintyvät yhteensä yhdeksässä tapauksessa aineistoni 16 otsikosta. Lisäksi osassa uutisia otsikkoa seuraa *tulosvaroitus*-asiatunniste, jota klikkaamalla pääsee lukemaan muita vastaavalla tunnisteella merkittyjä KL:n uutisia. Aineistoni uutisista ainoastaan Elecsterin ja Rovion tapauksissa tulosvaroituksen kategoriaa ei ilmaista millään edellä mainitusta tavoista. Omassa aineistossani *tulosvaroitus*- ja *varoittaa*-sanat ovat siis elementtejä, jotka ilmenevät ainoastaan genreketjun loppupäässä.

5 Yhteenveto ja päätelmät

Olen tässä tutkielmassa analysoinut suomalaisten pörssiyrityiden tulosvaroituksia selvittääkseni, millaisia normeja lajityyppiin liittyy sekä onko tulosvaroituksissa havaittavissa merkkejä tuloksenhallinnan yksityistavoitteesta. Olen lähestynyt tutkimuskohdettani tarkastelemalla tulosvaroitusten kokonaisrakenteita ja kielellisiä piirteitä sekä vertaillut, eroavatko positiiviset ja negatiiviset tulosvaroitukset toisistaan näissä suhteissa. Lisäksi olen tarkastellut tulosvaroitusten vastaanottamisen näkökulmaa analysoimalla sitä, kuinka tulosvaroituksista uutisoidaan Kauppalehdessä. Olen analysoinut erityisesti tulosvaroitusuutisten intertekstuaalisia suhteita tulosvaroitustiedotteisiin tutkimalla niiden rakenteita ja otsikoita. Intertekstuaalisuuden analyysissä olen hyödyntänyt tekstilajiketjun käsitettä.

Luvussa 3 tarkastelin tulosvaroitustiedotteita analysoimalla erikseen positiiviset ja negatiiviset tulosvaroitukset. Keskeinen havaintoni on, että yhdessäkään aineistoni tulosvaroitustiedotteessa – niin positiivisessa kuin negatiivisessakaan – ei käytetä *tulosvaroitus*-substantiivia tai *varoittaa*-verbiä. *Varoittaa*-verbin negatiivisen merkityksen huomioiden tulkitsen tämän viestinnällisen käytänteen merkkinä tuloksenhallinnan ja profiloitumisen yksityistavoitteista: yritykset pyrkivät viestinnän keinoin näyttäytymään mahdollisimman positiivisessa valossa.

Tutkimustulokseni kuitenkin osoittavat, että tuloksenhallinta on tyypillisintä nimenomaan **negatiivisille tulosvaroituksille**, sillä erityisesti niissä sijoittajaviestinnän ammattilaiset hyödyntävät tulosvaroituksen genrelle ominaista kasvun ja kehityksen retoriikkaa erilaisin taktisin valinnoin. Tavallisimmin tuloksenhallinta ilmenee negatiivisten tulosvaroitusten *kokonaisrakenteissa* ja *otsikoissa*. Rakenteiden osalta totesin, että viisi aineistoni 11 negatiivisesta tulosvaroituksesta noudattaa rakennemallia II, jossa tiedotteen ensimmäisenä asiasisältönä kerrotaan jotain muuta kuin (yritykselle epäsuotuisa) varoituksen aihe. Yhteensä aineistossani on neljä sellaista negatiivista tulosvaroitusta, jossa varoituksen aihetta ei kerrota joko otsikossa tai tiedotteen leipätekstin alussa – erityisesti nämä tiedotteet poikkeavat uutiselle tyypillisestä kärjellään seisovan kolmion mallista (ks. Mäntynen 2006: 59). Rakenteen osalta ne eivät myöskään noudata sääätelytekstien ohjeita, sillä Nasdaq Helsinki Oy:n (2019: 37) mukaan tiedotteen keskeinen sisältö pitää esittää selkeästi tiedotteen alussa (ks. myös Juholin 2009: 286).

Negatiivisten tulosvaroitusten otsikoiden analyysi osoittaa puolestaan sen, että nimeävän otsikon käyttö on yksi tapa hallita tulosta. Otsikkotyyppiä käytetään kaikkiaan

kuudessa aineistoni negatiivisessa tulosvaroituksessa: näissä otsikoissa kasvun ja kehityksen diskurssi jää taka-alalle tiivistäviin otsikoihin verrattuna. Kuten analyysin yhteydessä totesin, nimeävästi otsikoidusta tulosvaroituksesta ei voi pelkän otsikon perusteella päätellä, onko yrityksen liiketoiminta kehittynyt aiempaa ennustetta parempaan vai heikompaan suuntaan.

Muita tutkielmassa havaitsemiani tuloksenhallinnan keinoja ovat negatiivisen tiedon kehystäminen positiivisella tiedolla, liiketoiminnan epätoivotun kehityskulun selittäminen ulkoisilla (yhtiöstä riippumattomilla) tekijöillä sekä lukijan tulkintaa ohjailevan määrän adverbien *selvästi* epäjohdonmukainen käyttö. Nämä keinot liittyvät tulosvaroitusten kielellisiin piirteisiin.

Luvussa 4 käsittelin tulosvaroitusuutisia. Kokonaisuudessaan uutiset eroavat alkuteksteinä toimivista pörssitiedotteista siten, että niissä *tulosvaroitus*-substantiivin ja *varoittaa*-verbin käyttö on yleistä. Tekstilajiketjun valossa tämä on huomattavin muutos aineistoni tiedotteiden muuntumisessa uutisiksi.

Valtaosa aineistoni uutisotsikoista on tiivistäviä. Analyysini perusteella jaoin uutisotsikot kahteen päätyyppiin: yksiosaisiin yhden finiittiverbin lauseotsikoihin sekä kaksiosaisiin otsikoihin, jotka sisältävät asiaintilaa kuvaavan lauseen tai johtolauseen ja sen tarkennuksen. Analyysini osoittaa uutisotsikoiden intertekstuaalisen luonteen erityisesti kaksiosaisissa otsikoissa, joiden tarkentava osio on tyypillisesti alkutekstin suora tai epäsuora lainaus.

Analyysini Kauppalehden uutisten rakenteista puolestaan osoittaa, että uutiset rakennetaan lähes kokonaan pörssitiedotteen suorien ja epäsuorien lainausten varaan. Rakenteen osalta huomionarvoista on kuitenkin se, että tulosvaroitusuutiset noudattavat tyypillisesti uutisista tuttua kärjellään seisovan kolmion mallia siten, että tärkein tieto kerrotaan tekstin alussa ja vähemmän tärkeä tekstin lopussa. Intertekstuaalisuus on hallitsevassa asemassa uutisten asiasisällön suhteen, mutta rakenteen osalta uutisissa irtaannutaan sellaisista tiedotteista, jotka eivät noudata kärkikolmiomallia. Ensisijaisesti uutisissa ovat siis äänessä varoituksen julkaisseet yhtiöt, mutta Kauppalehti hallitsee äänen kuulumista nostamalla uutiseen tiedotteen keskeisimmän sisällön itse valitsemassaan järjestyksessä.

Kun tulosvaroituksia tarkastellaan Bhatian (1993: 13–16) genremääritelmän näkökulmasta – jonka mukaan genre on yhden tai useamman tunnistettavan viestinnällisen päämäärän sisältävä viestinnällinen teko – aineistoni positiiviset ja negatiiviset tulosvaroitustiedotteet kuuluvat kiistatta samaan genreen. Helsingin pörssin sääntöjen (Nasdaq

Helsinki Oy 2019) valossa aineistoni tulosvaroitukset ovat myös hyväksyttäviä tekstilajin jäseniä sikäli, että ne rakentuvat kaikille genreen kuuluville teksteille välttämättömän osion, varoituksen aiheen, ympärille.

Toisaalta aineistoni tulosvaroituksissa on myös tekstilajeille ominaiseen tapaan vaihtelua sekä rakenteen että kielellisten resurssien osalta, mutta nähdäkseni vaihtelun suhde vakauteen ei kokonaisuudessaan vaaranna genren tunnistamista. Pääasiassa aineistoni tulosvaroituksissa ääneen pääsee taloushallinnon ammattilainen, mutta viestinnän ammattikäytänteiden vaikutus on ilmeinen ja koettelee paikoin jopa genren normeja. Ilmeisin esimerkki tästä on *tulosvaroitus*-substantiivin ja *varoittaa*-verbin välttäminen siten, että tiedote nimetään ennakkotiedoksi, mikä on yksiselitteisesti harhaanjohtavaa: tulosvaroitus on pörssitiedotteella ilmoitettavaa sisäpiiritietoa, kun taas ennakkotietojen antamiseen ei ole sääntelyyn perustuvaa velvoitetta (Fiva 2018b). Viestinnän ammattikäytänteiden vaikutusta tulosvaroituksissa ei toisaalta voi pitää tavattomana, sillä esimerkiksi Bhatian (2017: 145) mukaan juuri markkinoinnillinen funktio tyypillisimmin kolonisoii informatiivisen funktion genrejä.

Pääpiirteissään tulosvaroituksen genrestä tekemäni havainnot ovat samansuuntaisia toista sijoittajaviestinnän tekstilajia, tilinpäätöstiedotteita, tutkineen Kurosen (2012) huomioiden kanssa. Aineistoni tulosvaroitukset raportoivat uutta tietoa faktoihin perustuen joskin hyödyntäen erilaisia positiivisuusstrategioita. Tulosvaroituksia voi myös lukea osana varoituksen antaneen yhtiön yritystarinaa, jonka muita osia ovat tilinpäätöstiedotteet, osavuosi- ja vuosikatsaukset sekä lehdistötiedotteet – muiden muassa. (Ks. mts. 71–73.)

Toivon tutkielmani lisäävän fennistien yleistä kiinnostusta talousalan genreihin, sillä tällä haavaa esimerkiksi suomenkielistä sijoittajaviestintää käsittelevää lajitutkimusta on saatavilla niukalti. Oma tutkielmani ja Kurosen (2012) artikkeli edustavat laadullista tekstianalyysia, jota voisi täydentää määrällisellä tarkastelulla esimerkiksi tutkimalla muodollisten kielenpiirteiden esiintymistä laajoissa tekstiaineistoissa. Toisaalta kiinnostavaa olisi tutkia myös sitä, kuinka Fivan (2018b) huomautus tulosvaroittamisen käytänteistä on vaikuttanut suomalaisten pörssiyhtiöiden sijoittajaviestintään – onko esimerkiksi *tulosvaroitus*-sanana käyttö sittemmin yleistynyt?

Kriittisen genreanalyysin kannalta hedelmällinen mutta toistaiseksi vähälle huomiolle jäänyt tutkimuskohde on genrejen kolonisoiva vaikutus (ks. esim. Bhatia 2004: 87–95), joka linkittyy yhteiskunnalliseen keskusteluun myös laajemmassa mittakaavassa. Itse olen pohtinut erityisesti sitä, miksi markkinoinnin genre on vallannut alaa monissa eri

yhteyksissä. Esimerkistä käy vaikkapa terveydenhoitoalan ammattikieli, jossa hoidon tarpeessa olevaa henkilöä tavataan tätä nykyä kutsua asiakkaaksi, vaikka kohtaamistilanteen roolien perusteella olisi motivoitua puhua potilaasta. Karppinen (2018) on analysoinut *asiakas*- ja *potilas*-sanojen käyttöä hallintotieteiden alan pro gradu -työssään sekä Kielikellon artikkelissaan (Karppinen 2019) semanttisten roolien näkökulmasta, mutta aihetta voisi lähestyä myös genren ja interdiskursiivisuuden käsitteiden kautta: miten markkinoinnin ammattikäytännöt ja -kulttuurit vaikuttavat terveydenhoitoalan roolien kielentämiseen?

Lähteet

Aineistolähteet: tulosvaroitustiedotteet

- Aspocomp 2018: Ennakkotietoa Aspocompin 2017 liikevaihdon ja liiketuloksen kehityksestä: kasvu jää hieman aiemmin ennustetusta.
<https://newsclient.omxgroup.com/cdsPublic/viewDisclosure.action?disclosureId=819013&lang=fi>, 16.1.2018.
- Elecster 2018: Ennakkotietoa Elecsterin vuoden 2017 tuloksesta.
<https://newsclient.omxgroup.com/cdsPublic/viewDisclosure.action?disclosureId=821267&lang=fi>, 1.2.2018.
- Innofactor 2018: Innofactorin vuoden 2017 neljännen vuosineljänneksen (Q4) käyttökate (EBITDA) on pienempi, mitä vuoden 2017 kolmannen vuosineljänneksen (Q3) osavuositarkastuksessa on odotettu.
<https://newsclient.omxgroup.com/cdsPublic/viewDisclosure.action?disclosureId=821949&lang=fi>, 6.2.2018.
- Kone 2018: Ennakkotietoa KONEen 2017 taloudellisesta kehityksestä ja näkymät vuodelle 2018: Q4 2017 liikevaihto odotettua korkeampi, oikaistun liikevoittomarginaalin odotetaan olevan paineen alla edelleen 2018.
<https://newsclient.omxgroup.com/cdsPublic/viewDisclosure.action?disclosureId=818665&lang=fi>, 12.1.2018.
- Marimekko 2018: Ennakkotietoja Marimekon vuoden 2017 tuloksesta – vertailukelpoinen liikevoitto kasvoi 41 prosenttia ja liikevaihto 3 prosenttia.
<https://newsclient.omxgroup.com/cdsPublic/viewDisclosure.action?disclosureId=819021&lang=fi>, 16.1.2018.
- Martela 2018: Ennakkotietoa Martelan vuoden 2017 liikevaihdosta ja liiketuloksesta.
<https://newsclient.omxgroup.com/cdsPublic/viewDisclosure.action?disclosureId=819568&lang=fi>, 19.1.2018.
- Metso 2018: Ennakkotietoa Metson neljännen neljänneksen 2017 tuloksesta – Minerals-segmentin kannattavuus odotettua heikompi.
<https://newsclient.omxgroup.com/cdsPublic/viewDisclosure.action?disclosureId=818837&lang=fi>, 15.1.2018.
- Neo Industrial 2018: Neo Industrial: Ennakkotietoa vuoden 2017 liikevaihdosta ja liikevoitosta sekä vuoden 2018 näkymistä.
<https://newsclient.omxgroup.com/cdsPublic/viewDisclosure.action?disclosureId=818743&lang=fi>, 12.1.2018.
- Orava 2018: Orava Asuntorahasto Oyj:n tulos aiemmin arvioitua heikompi.
<https://newsclient.omxgroup.com/cdsPublic/viewDisclosure.action?disclosureId=822782&lang=fi>, 9.2.2018.
- Pöyry 2018: Pöyry Oyj: Ennakkotietoa vuoden 2017 oikaistusta liiketuloksesta.
<https://newsclient.omxgroup.com/cdsPublic/viewDisclosure.action?disclosureId=819206&lang=fi>, 17.1.2018.
- Qt Group 2018: Qt Group Oyj:n liikevaihdon kasvu vuonna 2017 jää hieman aiemmin ennustetusta.

<https://newsclient.omxgroup.com/cdsPublic/viewDisclosure.action?disclosureId=818622&lang=fi>, 11.1.2018.

Rovio 2018: Rovio Entertainment Oyj: Ennakkotietoja vuoden 2017 Q4:n ja koko tilikauden tuloksesta sekä näkymät vuodelle 2018. <https://newsclient.omxgroup.com/cdsPublic/viewDisclosure.action?disclosureId=824746&lang=fi>, 22.2.2018.

Saga Furs 2018: Saga Furs Oyj arvioi kuluva tilikauden tuloksen heikkenevän selvästi. <https://newsclient.omxgroup.com/cdsPublic/viewDisclosure.action?disclosureId=831180&lang=fi>, 27.3.2018.

Stockmann 2018: Ennakkotietoa Stockmannin vuoden 2017 liikevaihdosta ja liikevoitosta. <https://newsclient.omxgroup.com/cdsPublic/viewDisclosure.action?disclosureId=818593&lang=fi>, 11.1.2018.

Suomen Hoivatilat 2018: Suomen Hoivatilat Oyj: Ennakkotietoa Suomen Hoivatilojen vuoden 2017 taloudellisesta kehityksestä: liikevaihto ja operatiivinen tulos odotettua korkeammat. <https://newsclient.omxgroup.com/cdsPublic/viewDisclosure.action?disclosureId=822128&lang=fi>, 7.2.2018.

YIT 2018: YIT nostaa arviotaan vuoden 2017 oikaistusta liikevoitosta ja kirjaa kulun tase-erien uudelleen arvioinnista. <https://newsclient.omxgroup.com/cdsPublic/viewDisclosure.action?disclosureId=818704&lang=fi>, 12.1.2018.

Aineistolähteet: tulosvaroitusuutiset

Aspocomp KL 2018: Aspocompin tulos jää hiukan odotetusta. <https://www.kauppalehti.fi/uutiset/aspocompin-tulos-jaa-hiukan-odotetusta/99bf14f5-7dee-3f5e-b9f9-188bf6bf9886>, 16.1.2018.

Elecster KL 2018: Elecster antoi ennakkotietoja luvuistaan – tulos jää selvästi edellisvuodesta. <https://www.kauppalehti.fi/uutiset/elecster-antoi-ennakkotietoja-luvuistaan-tulos-jaa-selvasti-edellisvuodesta/1574038f-d35d-3c79-955e-ea7dfcb86234>, 1.2.2018.

Innofactor KL 2018: Innofactor varoitti – käyttökate jää odotetusta. <https://www.kauppalehti.fi/uutiset/innofactor-varoitti-kayttokate-jaa-odotetusta/5ec73373-956a-3ea8-8508-1271f2bc93a1?ref=ampparit%3Ade04&ext=ampparit>, 6.2.2018.

Kone KL 2018: Koneen liikevaihto kasvoi loka-joulukuussa odotettua nopeammin. <https://www.kauppalehti.fi/uutiset/koneen-liikevaihto-kasvoi-loka-joulukuussa-odotettua-nopeammin/eddb17e3-eafc-31c2-9b36-862b5e5ec91b>, 12.1.2018.

Marimekko KL 2018: Marimekko yllätti – odotettua parempi joulumyynti johti positiiviseen tulosvaroitukseen. <https://www.kauppalehti.fi/uutiset/marimekko-yllatti-odotettua-parempi-joulumyynti-johti-positiiviseen-tulosvaroitukseen/1c5a4510-1b25-3d90-9106-d5cdd9b70650>, 16.1.2018.

- Martela KL 2018: Martelan viime vuoden tulos jää ohjeistuksesta. <https://www.kauppalehti.fi/uutiset/martelan-viime-vuoden-tulos-jaa-ohjeistuksesta/a58488a9-c09c-38f6-a404-f922f3403648>, 19.1.2018.
- Metso KL 2018: Metson Minerals-segmentti kannatti loka-joulukuussa odotettua heikommin. <https://www.kauppalehti.fi/uutiset/metson-minerals-segmentti-kannatti-loka-joulukuussa-odotettua-heikommin/d0b41fce-f94a-30c4-841a-44becbde42e>, 15.1.2018.
- Neo Industrial KL 2018: Neo Industrial antaa tulosvaroituksen. <https://www.kauppalehti.fi/uutiset/neo-industrial-antaa-tulosvaroituksen/28703722-3500-39fa-a6da-0fc91935a332>, 12.1.2018.
- Orava KL 2018: Orava varoittaa tuloksen heikkenemisestä. <https://www.kauppalehti.fi/uutiset/orava-varoittaa-tuloksen-heikkenemisesta/35292021-7a2c-3ddb-adee-70cd3d01f06b>, 9.2.2018.
- Pöyry KL 2018: Pöyry paransi loppuvuonna odotettua enemmän. <https://www.kauppalehti.fi/uutiset/poyry-paransi-loppuvuonna-odotettua-enemman/a3518555-a229-396c-aece-0e4fd6dc86a5>, 17.1.2018.
- Qt Group KL 2018: Qt antaa tulosvaroituksen. <https://www.kauppalehti.fi/uutiset/qt-antaa-tulosvaroituksen/03c923e9-199f-3801-bbaa-135b55f3bcd5>, 11.1.2018.
- Rovio KL 2018: Rovio kertoi tuloksesta ennen aikojaan – Kasvu jäi ennusteista eikä tämä vuosi näytä paremmalta. <https://www.kauppalehti.fi/uutiset/rovio-kertoi-tuloksesta-ennen-aikojaan-kasvu-jai-ennusteista-eika-tama-vuosi-nayta-paremmalta/74b6d0e5-539b-389e-a458-a55bc9942967>, 22.2.2018.
- Saga Furs KL 2018: Saga Furs varoittaa tuloksen heikkenevän – "Hintataso laskenut ja myyntimäärät kutistuneet". <https://www.kauppalehti.fi/uutiset/saga-furs-varoittaa-tuloksen-heikkenevan-hintataso-laskenut-ja-myyntimaarat-kutistuneet/f7ff2313-df20-39f4-b2bf-e8e02b523340>, 27.3.2018.
- Stockmann KL 2018: PÖRSSI: Stockmann antoi tulosvaroituksen – osakekurssi päätyi nousuun. <https://www.kauppalehti.fi/uutiset/porssi-stockmann-antoi-tulosvaroituk-sen-osakekurssi-paatyi-nousuun/a32c70ae-33b9-3ebd-bd60-9e57a3efdebb>, 11.1.2018.
- Suomen Hoivatilat KL 2018: Suomen Hoivatilat varoittaa: "Tulos odotettua korkeampi". <https://www.kauppalehti.fi/uutiset/suomen-hoivatilat-varoittaa-tulos-odotettua-korkeampi/8b1298a1-16fa-370e-bfa5-fe127aa3e72b>, 7.2.2018.
- YIT KL 2018: YIT antaa positiivisen tulosvaroituksen. <https://www.kauppalehti.fi/uutiset/yit-antaa-positiivisen-tulosvaroituk-sen/d53d896e-1736-3fa6-849a-12db3a94fe61>, 12.1.2018.

Oheisaineisto: säätelytekstit

Finanssivalvonta 2010: *Markkinat 5/2010*. Saatavilla: <https://helda.helsinki.fi/bof/bitstream/handle/123456789/11964/172428.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. Viitattu 14.10.2019.

— 2018a: *Ajankohtaista tiedonantovelvollisuudesta*. Saatavilla: <https://www.finanssivalvonta.fi/globalassets/fi/paaomamarkkinat/liikkeeseenlaskijat>

- [ja-sijoittajat/ifrs/esitykset/ajankohtaista_tiedonantovelvollisuudesta_listayhtiötilaisuudet_2018.pdf](#). Viitattu 11.10.2019.
- 2018b: *Ennakkotietoja vai tulosvaroitusta?* Saatavilla: https://helda.helsinki.fi/bof/bitstream/handle/123456789/15332/Markkinat_1_2018.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Viitattu 11.10.2019.
- 2018c: *Liikkeeseenlaskijan tiedonantovelvollisuus*. Saatavilla: <https://www.finanssivalvonta.fi/paaomamarkkinat/liikkeeseenlaskijat-ja-sijoittajat/tiedonantovelvollisuus/>. Viitattu 30.10.2019.
- 2019a: *Sisäpiiritiedon julkistaminen ja julkistamisen lykkääminen*. Saatavilla: <https://www.finanssivalvonta.fi/saantely/saantelykokonaisuudet/markkinoiden-vaarinkayttoasetus/sisapiiriasiat/sisapiiritiedon-julkistaminen-ja-julkistamisen-lykkaaminen/>. Viitattu 16.10.2019.
- 2019b: Finanssivalvonnan verkkosivut. Saatavilla: <https://www.finanssivalvonta.fi/>. Viitattu 1.11.2019.
- JUHOLIN, ELINA 2009: *Communicare! Viestintä strategiasta käytäntöön*. Viides, uudistettu painos. Helsinki: Infor.
- MARS, MINNA – MARJATTA VIRTANEN – OLLI V. VIRTANEN 2000: *Sijoittajaviestintä strategisena työkaluna*. Helsinki: Edita.
- Nasdaq Helsinki Oy 2019: *Pörssin säännöt 4.6.2019*. Saatavilla: <https://www.nasdaq.com/solutions/rules-regulations-helsinki>. Viitattu 18.10.2019.

Kirjallisuuslähteet

- AITTAPELTO, ANTTI – KARI KOLJONEN 2006: *Vakiintumisen aika. Elcoteq ja talousjournalismin suhdanteet 2002–2005*. Tampere: Journalismin tutkimusyksikkö, Tampereen yliopisto. Saatavilla: <https://research.uta.fi/comet/wp-content/uploads/sites/89/2018/10/elcoteq-raportti2006.pdf>. Viitattu 11.10.2019.
- Arvopaperimarkkinalaki 2012/746. Annettu Helsingissä 12.12.2012. Saatavilla: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2012/20120746#L2P7>. Viitattu 11.10.2019
- ATIASE, R. K – SUPATTARAKUL SOMCHAI – TSE SENYO 2006: Market reaction to earnings surprise warnings: The incremental effect of shareholder litigation risk on the warning effect. – *Journal of Accounting, Auditing & Finance* 21:2 s. 191–222.
- BHATIA, VIJAY KUMAR 1993: *Analysing genre: language use in professional settings*. London: Longman.
- 2004: *Worlds of written discourse: a genre-based view*. London: Continuum.
- 2010: Interdiscursivity in professional communication. – *Discourse & Communication* 21: 1 s. 32–50.
- 2015: Critical Genre Analysis: Theoretical Preliminaries. – *HERMES - Journal of Language and Communication in Business* 27: 54 s. 9–20.
- 2017: *Critical genre analysis: investigating interdiscursive performance in professional practice*. Abingdon, Oxon and New York: Routledge.

- Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2014/596. Saatavilla: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014R0596&from=GA>. Viitattu 15.10.2019.
- ELAYAN, FAYEZ A – KUNTARA PUKTHUANHONG 2009: Why warn? The impact of profit warnings on shareholder's equity. – *Investment Management and Financial Innovations* 6 (4-1) s. 164–176.
- FAIRCLOUGH, NORMAN 1992: *Discourse and social change*. Cambridge: Polity Press.
- 2000: Discourse, social theory, and social research: The discourse of welfare reform. – *Journal of Sociolinguistics* 4 s. 163–195.
- HALLIDAY, M. A. K 1994: *An introduction to functional grammar*. Toinen painos. London: Arnold.
- HASAN, RUQAIYA 1989 [1985]: The Structure of a text. Teoksessa M. A. K. Halliday – Ruqaiya Hasan (toim.), *Language, context, and text: Aspects of language in a social-semiotic perspective* s. 52–69. Victoria: Deakin University.
- HEIKKINEN, VESA 2000: Teksteihin tunkeutuvat todellisuudet. Teoksessa Vesa Heikkinen – Pirjo Hiidenmaa – Ulla Tiililä, *Teksti työnä, virka kielenä* s. 116–213. Helsinki: Gaudeamus.
- HEIKKINEN, VESA – EERO VOUTILAINEN 2012: Genre – monitieteinen näkökulma. Teoksessa Vesa Heikkinen – Petri Lauerma – Mikko Lounela – Ulla Tiililä – Eero Voutilainen (toim.), *Genreanalyysi – tekstilajitutkimuksen käsikirja* s. 17–47. Kotimaisten kielten keskuksen julkaisuja 169. Helsinki: Gaudeamus.
- HENRY, ELAINE 2008: Are investors influenced by how earnings press releases are written? – *Journal of Business Communication* 45: 4 s. 363–407.
- HONKANEN, SUVI – ULLA TIILILÄ 2012: Jaksoanalyysi osana tekstilajitutkimusta. Teoksessa Vesa Heikkinen – Petri Lauerma – Mikko Lounela – Ulla Tiililä – Eero Voutilainen (toim.), *Genreanalyysi – tekstilajitutkimuksen käsikirja* s. 210–227. Kotimaisten kielten keskuksen julkaisuja 169. Helsinki: Gaudeamus.
- HUNSTON, SUSAN – GEOFF THOMPSON 2000: *Evaluation in text: authorial stance and the construction of discourse*. Oxford: Oxford University Press.
- IKÄHEIMO, SEPPO 2002: Yliarvostetut osakkeet uhka yrityksille ja yhteiskunnalle. – *Liiketaloudellinen aikakauskirja* 51: 1 s. 93–98.
- IKÄHEIMO, SEPPO – JAN MOURITSEN 2007: Investor Relations and the Production of Fair Values and Market Values. Teoksessa Markus Granlund (toim.), *Total quality in academic accounting – Essays in honour of Kari Lukka* s. 63–79. Turku: Turun kauppakorkeakoulu.
- JACKSON, DAVE – JEFF MADURA 2007: Impact of regulation fair disclosure on the information flow associated with profit warnings. – *Journal of Economics and Finance* 31:1, s. 59–74.
- KANKAANPÄÄ, SALLI 2006: *Hallinnon lehdistötiedotteiden kieli*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- KARPPINEN, KAISA 2018: *Potilas- ja asiakas-sanojen käyttö terveydenhuollon organisaatioiden verkkosivuilla*. Semanttisia rooleja, tyypillisiä piirteitä ja vertailua. Pro

- gradu -tutkielma. Oulun yliopiston hoitotieteen ja terveyshallintotieteen tutkimusyksikkö. Saatavilla: <http://jultika.oulu.fi/files/nbnfioulu-201806022422.pdf>. Viitattu 18.10.2019.
- 2019: Onko asiakas korvannut potilaan terveydenhuollossa? – *Kielikello* 3/2019. Helsinki: Valtion painatuskeskus. Saatavilla: <https://www.kielikello.fi/-/onko-asiakas-korvannut-potilaan-terveydenhuollossa->. Viitattu 18.10.2019.
- Kielitoimiston sanakirja* 2018. Helsinki: Kotimaisten kielten keskus. URN:NBN:fi:kotus-201433. Verkkojulkaisu HTML. Päivitettävä julkaisu. Päivitetty 6.6.2018. Saatavilla: <https://www.kielitoimistonsanakirja.fi/>. Viitattu 14.10.2019.
- KOMPPA, JOHANNA 2006: Tiedotteen rakenteen potentiaalit. Teoksessa Anne Mäntynen – Susanna Shore – Anna Solin (toim.), *Genre – tekstilaji* s. 303–326. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- KOSKELA, SANNI 2014: Työhakemus tekstilajina. – *Virittäjä* 118 (1).
- KURONEN, MARJA-LIISA 2012: Tiedon markkinoilla – pörssiyhtiön tuloksen hallintaa viestinnän keinoin. – *Media & viestintä* 35 s. 56–77.
- Laki Finanssivalvonnasta 2008/878. Annettu Helsingissä 19.12.2008. Saatavilla: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2008/20080878>. Viitattu 15.10.2019.
- LUOMA-AHO, VILMA – TURO USKALI – JOUNI HEINONEN – ANTTI AINAMO 2011: Corporate reputation and the news media in Finland. Teoksessa Craig E. Carroll (toim.), *Corporate reputation and the news media*. New York and London: Routledge. Saatavilla: <https://ebookcentral-proquest-com.libproxy.helsinki.fi/lib/helsinki-ebooks/reader.action?docID=547352>. Viitattu 16.10.2019.
- Morningstar 2016: *Sanasto*. Saatavilla: <http://www.morningstar.fi/fi/glossary/108194/k%C3%A4yp%C3%A4-arvo.aspx>. Viitattu 18.10.2019.
- MUSTONEN, ANTTI 2018: PÖRSSI: Varoittaja Rovio romahtaa - "Erittäin heikko ohjeistus". *Kauppalehti* 22.2.2018. Saatavilla: <https://www.kauppalehti.fi/uutiset/porssi-varoittaja-rovio-romahtaa-erittain-heikko-ohjeistus/6146cf30-e288-3443-b198-29d744dcb194>. Viitattu 16.10.2019.
- MÄNTYNYN ANNE 2006: Näkökulmia tekstin ja tekstilajin rakenteeseen. Teoksessa Anne Mäntynen – Susanna Shore – Anna Solin (toim.), *Genre – tekstilaji* s. 42–71. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- MÄNTYNYN, ANNE – SUSANNA SHORE 2014: What is meant by hybridity? An investigation of hybridity and related terms in genre studies. – *Text & Talk* 34: 6 s. 737–758.
- National Investor Relations Institute NIRI 2018. Saatavilla: <https://www.niri.org/about-niri>. Viitattu 15.9.2019.
- PIETIKÄINEN, SARI – ANNE MÄNTYNYN 2009: *Kurssi kohti diskurssia*. Tampere: Vastapaino.
- Pörssisäätiö 2019: *Sanasto*. Saatavilla: <http://www.porssisaatio.fi/blog/dictionary/markkina-arvo/>. Viitattu: 19.10.2019.
- Rovio 2017: *Rovio Entertainment Oyj:n osavuosisiksaus tammi-syyskuu 2017*. Saatavilla: https://assets-production.rovio.com/s3fs-public/Interim-report/rovion_osavuosisiksaus_q3-

[2017.pdf?SjLwOmEpl_wW1F4QcyP8Te2YFL6K1mrn&_ga=2.189324456.2017071019.1571142710-775643082.1571142710](#). Viitattu 16.10.2019.

- SOLIN, ANNA 2004: Intertextuality as mediation: On the analysis of intertextual relations in public discourse. – *Text* 24 s. 267–296.
- 2006: Genre ja intertekstuaalisuus. Teoksessa Anne Mäntynen – Susanna Shore – Anna Solin (toim.), *Genre – tekstilaji* s. 72–95. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- SWALES, JOHN 1990: *Genre analysis: English in academic and research setting*. Cambridge: Cambridge University Press.
- SÄLLI, LAURA 2010: Sijoittajaviestintä osakemarkkinoiden ja yrityksen välisenä vuorovaikutusmekanismina. Pro gradu -tutkielma. Helsingin Kauppakorkeakoulun laskentatoimen ja rahoituksen laitos. Saatavilla: https://aaltodoc.aalto.fi/bitstream/handle/123456789/363/hse_ethesis_12231.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Viitattu 18.10.2019.
- THOMAS, JANE 1997: Discourse in the marketplace: the making of meaning in annual reports. – *Journal of Business Communication* 34: 1 s. 47–66.
- Valtiovarainministeriön asetus arvopaperin liikkeeseenlaskijan säännöllisestä tiedonantovelvollisuudesta 2012/1020. Annettu Helsingissä 20.12.2012. Saatavilla: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2012/20121020>. Viitattu 5.11.2019.
- VIRTANEN, MIKKO 2015. *Akateeminen kirja-arvio moniäänisenä toimintana*. Helsinki: Helsingin yliopisto. Saatavilla: <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/158605/Akateemi.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. Viitattu 3.11.2019.
- VISK = Hakulinen, Auli – Maria Vilkuna – Riitta Korhonen – Vesa Koivisto – Tarja Riitta Heinonen – Irja Alho 2004: *Iso suomen kielioppi*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Verkkoversio. Saatavilla: <http://scripta.kotus.fi/visk>. Viitattu 18.10.2019.

Liite 1. Positiivisen tulosvaroituksen antaneet yhtiöt¹²

Yhtiö	Helsingin pörssin toimialaluokitus	Markkina-arvo 29.12.2017 (€)	Tulosvaroituksen otsikko	Päiväys
Kone Oyj	Teollisuustuotteet ja -palvelut	20 483 370 090 (suuret)	Ennakkotietoa KONEen 2017 taloudellisesta kehityksestä ja näkymät vuodelle 2018: Q4 2017 liikevaihto odotettua korkeampi, oikaistun liikevoittomarginaalin odotetaan olevan paineen alla edelleen 2018	12.1.2018
YIT Oyj	Teollisuustuotteet ja -palvelut	1 372 993 444 (suuret)	YIT nostaa arviotaan vuoden 2017 oikaistusta liikevoitosta ja kirjaa kulun tase-erien uudelleen arvioinnista	12.1.2018
Marimekko Oyj	Kulutustavarat	85 749 866 (pienet)	Ennakkotietoja Marimekon vuoden 2017 tuloksesta – vertailukelpoinen liikevoitto kasvoi 41 prosenttia ja liikevaihto 3 prosenttia	16.1.2018
Pöyry Oyj	Teollisuustuotteet ja -palvelut	317 817 869 (keskisuuret)	Pöyry Oyj: Ennakkotietoa vuoden 2017 oikaistusta liiketuloksesta	17.1.2018
Suomen Hoivatilat Oyj	Rahoitus	196 136 456 (keskisuuret)	Suomen Hoivatilat Oyj: Ennakkotietoa Suomen Hoivatilojen vuoden 2017 taloudellisesta kehityksestä: liikevaihto ja operatiivinen tulos odotettua korkeammat	7.2.2018

¹² Toimialaluokitus pohjautuu Helsingin pörssissä käytettävään ICB-järjestelmään (*Industry Classification Benchmark*). Yhtiön toimialaksi lasketaan se osa liiketoiminnasta, josta pääosa yhtiön liikevaihdosta muodostuu. (Pörssisäätiö 2019.) Markkina-arvo on laskettu kertomalla julkisessa kaupankäynnissä olevien osakkeiden määrä osakkeen vuoden 2017 viimeisen kaupankäyntipäivän (29.12.) mukaisella päätöskurssilla pyöristettynä lähimpään kokonaislukuun.

Liite 2. Negatiivisen tulosvaroituksen antaneet yhtiöt

Yhtiö	Helsingin pörssin toimialaluokitus	Markkina-arvo 29.12.2017 (€)	Tulosvaroituksen otsikko	Päiväys
Qt Group Oyj	Teknologia	133 712 793 (pienet)	Qt Group Oyj:n liikevaihdon kasvu vuonna 2017 jää hieman aiemmin ennustetusta	11.1.2018
Stockmann Oyj Abp	Kulutuspalvelut	159 676 440 (keskisuuret)	Ennakkotietoa Stockmannin vuoden 2017 liikevaihdosta ja liikevoitosta	11.1.2018
Neo Industrial Oyj	Teollisuustuotteet ja -palvelut	34 049 600 (pienet)	Neo Industrial: Ennakkotietoa vuoden 2017 liikevaihdosta ja liikevoitosta sekä vuoden 2018 näkymistä	12.1.2018
Metso Oyj	Teollisuustuotteet ja -palvelut	4 369 120 319 (suuret)	Ennakkotietoa Metson neljännen neljänneksen 2017 tuloksesta – Minerals-segmentin kannattavuus odotettua heikompi	15.1.2018
Aspocomp Group Oyj	Teollisuustuotteet ja -palvelut	17 066 253 (pienet)	Ennakkotietoa Aspocompin 2017 liikevaihdon ja liike-tuloksen kehityksestä: kasvu jää hieman aiemmin ennustetusta	16.1.2018
Martela Oyj	Kulutustavarat	28 157 844 (pienet)	Ennakkotietoa Martelan vuoden 2017 liikevaihdosta ja liiketuloksesta	19.1.2018
Elecster Oyj	Teollisuustuotteet ja -palvelut	22 696 847 (pienet)	Ennakkotietoa Elecsterin vuoden 2017 tuloksesta	1.2.2018
Innofactor Oyj	Teknologia	36 072 423 (pienet)	Innofactorin vuoden 2017 neljännen vuosineljänneksen (Q4) käyttökate (EBITDA) on pienempi, mitä vuoden 2017 kolmannen vuosineljänneksen (Q3) osavuosisikatsauksessa on odotettu	6.2.2018
Orava Asuntorahasto Oyj ¹³	Rahoitus	49 799 145 (pienet)	Orava Asuntorahasto Oyj:n tulos aiemmin arvioitua heikompi	9.2.2018
Rovio Entertainment Oyj	Kulutustavarat	748 475 293 (keskisuuret)	Rovio Entertainment Oyj: Ennakkotietoja vuoden 2017 Q4:n ja koko tilikauden tuloksesta sekä näkymät vuodelle 2018	22.2.2018
Saga Furs Oyj	Kulutustavarat	38 664 000 (pienet)	Saga Furs Oyj arvioi kuluvan tilikauden tuloksen heikkenevän selvästi	27.3.2018

¹³ Orava Asuntorahasto Oyj muuttui 1.10.2018 Orava Kiinteistösijoitus Oyj:ksi ja listautui uudelleen Helsingin pörssiin.